

MITTUNIVERSITETET

Institutionen för socialt arbete

ÄMNE: Socialt arbete, C-uppsats

HANDLEDARE: Magnus Ottelid

SAMMANFATTNING:

Syftet med denna studie var att undersöka hur ett antal professionella i sitt arbete bemöter män som brukar våld i nära relationer. Vidare vad det finns för hjälp och stöd för dessa män. Utifrån en kvalitativ metod och hermeneutisk utgångspunkt har vi intervjuat professionella på tre olika verksamheter. Studiens resultat visar att män som brukar våld i nära relationer är en heterogen grupp som behöver individanpassad behandling och insatser. Behov och efterfrågan efter insatser är stora. Det är angeläget att investera i stöd och hjälpinsatser för alla inblandade parter. Att minimera våld i nära relationer är utifrån vårt resultat viktigt både ur ett samhälleligt och individuellt perspektiv. För att en god fortsatt utveckling skall ske bör det enligt oss göras fler och grundligare utvärderingar kring de behandlingsmetoder som används för män som brukar våld i nära relationer.

NYCKELORD: mäns våld i nära relationer, behandling, insatser, professionellas bemötande, heterogen grupp

TITEL: Mäns våld i nära relationer – En kvalitativ studie om professionellas behandlingsmetoder och insatser för män som använder våld i nära relationer.

FÖRFATTARE: Noomi Hamstein, Cecilia Holmblad och Madelene Nilsson

DATUM: 2010-01-13

Tack!

Vi vill tacka personalen vid de verksamheter som medverkat i intervjuer och gjort vår uppsats möjlig. Vi vill även tacka vår handledare Magnus Ottelid som varit ett stort stöd för oss under arbetets gång.

Innehåll

1. INLEDNING	5
BAKGRUND	5
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	6
<i>Frågeställningar</i>	6
<i>Avgränsning</i>	6
METOD.....	7
<i>Val av forskningsmetod</i>	7
<i>Vetenskapsfilosofiskt perspektiv</i>	7
<i>Urval</i>	8
<i>Upplägg och genomförande av datainsamling och analys</i>	8
<i>Validitet</i>	8
<i>Reliabilitet</i>	9
<i>Generaliserbarhet</i>	9
<i>Etiska överväganden</i>	10
DEFINITION AV VIKTIGA BEGREPP	10
<i>Vad innebär familj, äktenskap och nära relationer?</i>	10
<i>Vad är våld?</i>	11
<i>Vad är kvinnomisshandel?</i>	11
<i>Vad är familjevåld?</i>	11
2. LAGSTIFTNING, PROPOSITION OCH HANDLINGSPLAN	12
LAGSTIFTNING	12
PROPOSITION KVINNOFRID	12
REGERINGENS HANDLINGSPLAN 2007/08:39.....	13
3. KUNSKAPSLÄGET- VÅLDETS ORSAKER, KARAKTÄR OCH KONSEKVENSER.....	15
ORSAKER TILL MÄNS VÅLD MOT KVINNOR.....	15
<i>Individpsykologiskt perspektiv</i>	15
<i>Strukturellt/samhälleligt fenomen</i>	16
<i>Socialpsykologiskt relationsproblem</i>	16
<i>Den ekologiska modellen</i>	17
<i>Teorin om vanmakt</i>	18
<i>Våldet – mönster och karaktär</i>	18
<i>Våldet ser olika ut</i>	19
<i>Våldet som en cirkulär process</i>	19
<i>Det är svårt att bryta sig loss ur en relation där det förekommer våld</i>	20
<i>Normaliseringsprocessen</i>	20
KONSEKVENSER OCH EFFEKTER AV MÄNS VÅLD MOT KVINNOR.....	21
4. TIDIGARE FORSKNING	22
SVENSKA STUDIER	23
<i>Behandlingsprogrammet Integrated Domestic Abuse Programme - IDAP</i>	24
UTLÄNDSKA STUDIER	24
<i>"Changing Violent Men"</i>	24
<i>Individ- eller gruppanpassad behandling</i>	25
<i>Svag självkänsla skapar våld</i>	25
<i>ATV-Alternativ till våld</i>	26
5. RESULTAT OCH ANALYS.....	27
PRESENTATION AV VALDA VERKSAMHETER.....	27
<i>Manscentrum</i>	27
<i>Mansjouren</i>	27
<i>ATV – Alternativ till våld Täby</i>	27
PRESENTATION AV RESULTAT OCH ANALYS	28
<i>Betydelsen av våld i nära relationer</i>	28
<i>Första steget till hjälp</i>	29
<i>De professionellas bemötande och förhållningssätt till en heterogen grupp</i>	30
<i>Att förändra ett våldsamt beteende</i>	33

<i>Utveckling av insatser</i>	36
<i>De professionellas uppfattning kring att arbeta med både männen och deras partner</i>	38
SAMMANFATTNING AV RESULTAT OCH ANALYS	40
6. DISKUSSION	41
LITTERATURFÖRTECKNING	45
BILAGA 1 INTERVJUGUIDE	48
BILAGA 2 INFORMATIONS BREV	49

1. Inledning

Bakgrund

Att kvinnor blir utsatta för våld av män i nära relationer har blivit ett allt mer uppmärksammat problem i samhället och det sociala arbetet. Enligt Justitiedepartementet (Ds 2001:73) har det ökade samhällsintresset bidragit till att lagstiftningen på ett flertal punkter ändrats däribland genom Besöksförbudslagen (1988:688). Kvinnovåldskommissionens utredning "Kvinnofrid" från 1995 är ytterligare en åtgärd för att motverka våld i nära relationer. Enligt Brottsförebyggande Rådet (BRÅ) utsätts drygt 25 000 kvinnor för misshandel varje år av en närstående man eller en före detta närstående man, men mörkertalet är stort (ROKS, 2009).

Våld i nära relationer kan ses utifrån många aspekter. Världshälsoorganisationen (WHO) deklarerade år 1997 att våld mot kvinnor skall vara en prioriterad hälsofråga. Utifrån Justitiedepartementet (Ds 2001:73) påverkar våldet kvinnans rättstrygghet, livskvalitet och livsvillkor negativt och utgör därmed både ett hälso- och samhällsproblem. År 2002 presenterade WHO den första globala rapporten om våld där det konstateras att mäns våld mot kvinnor förekommer i alla länder, i alla kulturer och på alla nivåer i samhället (WHO, 2002). Eftersom mäns våld mot kvinnor blivit en prioriterad fråga har flera förebyggande insatser tagit större plats i det politiska och offentliga rummet sedan början av 2000-talet. De verksamheter som arbetar med män som brukar våld har fått ökad prioritet vilket är ett viktigt ställningstagande från samhällets sida. Vad gäller behandlingsinterventioner har sådana också börjat uppmärksammas i forskning och i vår samhällsdebatt. Bergström och Rudqvist (2006) belyser att forskning kring män som utövar våld i nära relationer är bristfällig. De uppmärksammar även de svårigheter som finns kring att förändra, förebygga och förhindra mäns våld mot kvinnor. Detta då det enligt dem inte finns någon större mängd samlad kunskap kring mäns våld mot kvinnor, särskilt inte på det nationella planet.

Eliasson (2000) menar att den hjälp som ges idag riktar sig främst till kvinnorna och de män som utövar våldet ses som mer eller mindre "obotliga våldsförövare". En förutsättning för att våldet i nära relationer skall kunna förebyggas är att hjälpen också riktar sig till männen i form av behandling, rehabilitering och stöd. Mansjourer har således börjat växa fram som

komplement till kvinnojourer och det finns idag olika insatser och behandlingsmetoder utformade för män som brukar våld i nära relationer. Vad som är verkningsfullt kring att förhindra mäns våld mot kvinnor har varit omdebatterat och forskningen anses av en del som outvecklad (Eliasson, 2000). Då ”män som slår” är en heterogen grupp är det svårt att hitta en orsak eller en teori som är giltig för alla (Proposition 1997/98:55). Forskning visar däremot att män oftast är positivt inställda till hjälp och förändring (Eliasson, 2000). Mäns våld mot kvinnor kan betraktas som ett uttryck för ojämlika maktrelationer som grundar sig i ett historiskt och socialt samhällssystem (Kvinnofrid 1995:60). Frågan är om det är möjligt att skydda de utsatta kvinnorna och samtidigt hjälpa män och om det går att nå positiva resultat genom att erbjuda män stöd, utan att ta ifrån honom ansvaret för sina våldshandlingar?

Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att utforska fenomenet mäns våld i nära relationer samt undersöka hur ett antal professionella uppfattar arbetets utmaningar och resultat. Detta med utgångspunkt från de olikartade behov som män som brukar våld kan ha. Vi har särskilt intresserat oss för hur professionella kan anpassa bemötande och arbetsinsats.

Frågeställningar

- Hur uppfattar de professionella våld i nära relationer?
- Anser de professionella att män som brukar våld är en heterogen grupp och hur bemöter de männen utifrån detta?
- Hur är insatser och behandlingsmetoder som riktar sig till männen utformade?
- Vad anser de professionella bidrar till förändring hos männen?
- Hur uppfattar de professionella den utveckling som skett av de insatser som riktas till män som använder våld i nära relationer?

Avgränsning

Föreliggande studie har avgränsats till att undersöka de insatser och behandlingsalternativ som finns för män som utövar våld mot kvinnor i nära relationer. Således behandlas inte våld i samkönade relationer, kvinnor som utövar våld eller de behandlingsmodeller som endast vänder sig till en specifik etnisk grupp.

Metod

Nedan redovisas en presentation av vårt metodologiska tillvägagångssätt. Presentationen inleds med en diskussion kring val av forskningsmetod med anknytning till studiens syfte, följt av vår vetenskapsfilosofiska ingång. Vidare beskrivs tankegångar kring urval, genomförande av datainsamling och bearbetning av data samt analysmetod.

Val av forskningsmetod

Vi har valt att använda en kvalitativ forskningsmetod som syftar till att beskriva och nå förståelse av personers subjektiva upplevelser av ett visst fenomen. Då avsikten med studien var att undersöka och ta del av ett antal professionellas syn och subjektiva upplevelser var en halvstrukturerad kvalitativ intervju att föredra. Intervjun formades således utifrån ett antal förutbestämda teman som bidrog till att samtalet inte svävade ut och blev irrelevant. Styrkan med att använda intervjuer som fångar upp individers uppfattningar om ett ämne är att intervjuaren har möjlighet att uppmärksamma individers olika detaljer och nyanser om sin verklighet (Patton, 2002). Under intervjuer kan även en personlig närvaro uppstå som underlättar och fördjupar förståelsen av vissa frågor och svar (Halvorsen, 1992). Vid sammanställningen av vårt resultat har vi tagit hänsyn till och varit medvetna om att våra bedömningar om intervjuerna kan styras av tidigare erfarenheter (Svenning, 2003).

Vetenskapsfilosofiskt perspektiv

Vi har valt *hermeneutiskt* perspektiv då syftet är att få fram en gemensam förståelse av en texts mening. Begreppen samtal och text blir således viktiga och tolkningen av personens subjektiva upplevelser påverkas av undersökarens förförståelse. Intervjuaren skapar de texter som denne tolkar och kan senare förhandla med informanterna om sin tolkning. Analysprocessen kan ses utifrån den *hermeneutiska cirkeln* som är ett viktigt begrepp inom hermeneutiken. När man tolkar och analyserar en text är helhetsbilden man får beroende av den mening man finner i textens enskilda delar. Tolkningen växer fram i en cirkulär rörelse mellan individens förförståelse och möten med nya erfarenheter och idéer (Kvale, 1997). De data som är utgångspunkten i en kvalitativ metod måste kategoriseras utifrån de viktigaste teman som återfinns i informanternas svar för att sedan urskilja om informanternas data liknar eller skiljer sig från varandra (Jacobsen, 2007).

Urval

Vi har valt att göra ett strategiskt urval genom att kontakta tre olika verksamheter som ger stöd och insatser till män som brukar våld i nära relationer. Anledningen till valet av urval var förhoppningen om att få ett antal olika infallsvinklar och upplevelser kring ämnet. Vi förmodade att informanterna skulle ha bred kunskap och erfarenhet inom området och därmed bidra till god kvalitet i studien trots det begränsade urvalet (Halvorsen, 1992).

Upplägg och genomförande av datainsamling och analys

För att få en överblick av kunskapsläget inom vårt ämne läste vi in oss på relevant litteratur och tidigare forskning inför intervjuerna. Med det som utgångspunkt gjorde vi vårt metodval och utformade problemformulering och syfte. Vi gjorde en utförlig planering av hur vi skulle gå tillväga i vår studie, hur vi på bästa sätt skulle ta hänsyn till reliabilitet, validitet och etiska aspekter. Enligt Kvale (2009) ger den halvstrukturerade intervjuformen utrymme för både spontana och levande beskrivningar av verkligheten. Samtidigt kan informationen kopplas till teoretiska utgångspunkter och analyseras utifrån detta. Efter valet av intervjuform och utifrån vår kunskap kring ämnet utformade vi en intervjuguide med teman se bilaga 1. Under intervjutillfällena ställde vi direkta frågor samt följdfrågor men vi lät också informanterna till viss del prata öppet utifrån våra teman. Samtliga intervjuer spelades in med hjälp av bandspelare och transkriberades därefter. Utifrån vårt insamlade material valde vi att meningskoncentrera informanternas uttalanden. Det vill säga vi sammanfattade informationen utan att dessa förlorade sin egentliga betydelse. Vi analyserade sedan texterna utifrån en innehållsanalys då vi ansåg att det var den mest lämpliga analysmetoden. Kategoriseringen har gjorts utifrån tidigare utformade teman samt nya teman som blev tydliga under analysens gång. Det resulterade i att vi på ett enkelt sätt kunde jämföra resultatet från de olika intervjuerna.

Validitet

Validitet betyder giltighet och handlar om att undersöka det man har för avsikt att undersöka (Kvale, 1997). Validitet innefattar även att man kontrollerar, ifrågasätter och teoretiserar genom att man under hela forskningsprocessens gång kritiskt granskar, kontrollerar och teoretiskt tolkar de resultat man kommit fram till (Kvale, 2009). Genom att ta hänsyn till validitetsfrågor och därmed se till resultatets rimlighet, trovärdighet och tillförlitlighet

minskar risken för att informationen blir vilseledande och felaktig (Ruane, 2006). För att vår studie skulle uppnå hög validitet har vi tydligt klargjort studiens avsikt och noggrant beskrivit detta i vår frågeställning (Holme & Krohn Solvang, 1997). Vi har haft ett kritiskt förhållningssätt gentemot informanternas berättelser och personliga tolkning av verkligheten då vi ställt följdfrågor och motfrågor under intervjuerna. Följdfrågorna har dessutom medfört att informanterna har fått fördjupa sina resonemang på de områden de själva tagit upp. I analysen ökas validiteten genom att se till tolkningens logik och dess hållbarhet, vilket innebar att vi vid transkriberingen var noggranna med att informanternas berättelser inte skulle få annan betydelse när vi ändrade från talspråk till skrivspråk (Kvale, 1997).

Reliabilitet

Reliabiliteten avser studiens tillförlitlighet och konsistens menar Kvale (2009), men även huruvida undersökningen skulle få samma resultat om den skulle göras av någon annan forskare. Enligt Hilde (2000) medför den kvalitativa forskningen vissa svårigheter då informationen som framkommer under intervjun är beroende av det samspel som uppstår mellan informant och intervjuaren. Vi har valt att utförligt beskriva kunskapsläget kring män som utövar våld i nära relationer och gjort tydliga teman för att reliabiliteten skall kunna bedömas av läsaren. Med hänsyn till detta har utformandet av frågorna i intervjuerna gjorts med stor försiktighet för att undvika ledande frågor och därmed stärkt reliabiliteten. Vi har däremot inte låtit detta begränsa vår kreativitet och variation. Den förkunskap vi hade kring ämnet ”mäns våld i nära relationer” kan ha kommit att påverka intervjuens utformning, men med en viss medvetenhet angående detta försökte vi istället utnyttja vår förförståelse på ett sådant sätt att det var till studiens fördel. Vid intervjuerna använde vi oss av bandspelare för att vi inte skulle riskera att gå miste om information som togs upp under intervjuerna. I efterhand har vi därmed haft möjlighet att transkribera och lyssna på intervjuerna ett flertal gånger. De transkriberade intervjuerna har senare lästs och analyserats av oss tre författare på varsitt håll för att vi skulle få en uppfattning om hur olika resultatet kan tolkas (Kvale, 2009).

Generaliserbarhet

Kvalitativa studiers resultat är problematiska att generalisera. Kvale (2009) menar att kunskap inom den sociala kontexten alltid är föränderlig och situationsbunden. Fokus bör därför istället läggas på huruvida resultatet kan liknas med andra relevanta situationer. Syftet med

vår studie har inte varit att generalisera utan att analysera och finna samband utifrån ett antal enskilda personers upplevelser (Trots, 1997). Den analytiska generaliseringen innebär enligt Kvale (1997) att det man i en studie kommit fram till kan vara giltigt även i andra sammanhang.

Etiska överväganden

Det finns flera viktiga aspekter att ta hänsyn till menar Kvale (2009) när det gäller de etiska överväganden som bör göras i samband med en intervjusituation. Dessa benämns som konsekvenser, informerat samtycke och konfidentialitet. Informanten skall innan intervjutillfället bli informerad angående rättigheter gällande samtycke och rätten att när som helst under och efter intervjun kunna avbryta. Information måste ges om studiens syfte, upplägg, datainsamling och förvaring av materialet. Informationen kring detta gavs av oss muntligen samt genom ett samtyckesbrev som informanterna undertecknade. Av etiska skäl har vi valt att inte publicera några namn då varken verksamheten eller informant skall kunna identifieras. Vi informerade även informanterna om att vi kommer skicka uppsatsen till dem samt var den kommer att vara tillgänglig så att de kan ta del av den publicerade versionen.

Definition av viktiga begrepp

För att kunna kommunicera och föra en diskussion runt ett ämne behövs gemensamma språkliga uttryck. Det är viktigt att förstå betydelsen man lägger i de olika begrepp som förekommer inom området då det finns risk att bli vilseledd ifråga om betydelser. Det är angeläget att klargöra personliga tolkningar bakom de begrepp och termer man använder sig av då de aldrig är helt objektiva (Eliasson, 2000). I denna studie görs inte några begränsningar av definitionen våld då det är svårt att se vilken specifik typ av våld som förekommit.

Vad innebär familj, äktenskap och nära relationer?

Begreppet familj innebär att medlemmarna har släktband som binder dessa samman. Till skillnad från familjen utgör äktenskapet och en nära relation en sexuell koppling mellan två människor (Giddens, 2003). Det senaste decenniet har en ökning skett vad gäller antalet skilsmässor och ombildade familjer som ensamstående föräldrar, homosexuella familjer och samboförhållanden har blivit allt vanligare. Detta innebär att individen ställs inför nya utmaningar och svårigheter då normer och traditioner kring nära relationer idag ser

annorlunda ut. Nära relationer handlar inte längre enbart om äktenskap, sex, kärlek och barn utan handlar även om rättvisa, politik, ekonomi och arbete. En mängd olika problem blir således aktuella för dagens parbildning och en ökning av konflikter mellan män och kvinnor har skett (Beck & Beck-Gernsheim, 1995).

Vad är våld?

Det förekommer ett flertal varierande beskrivningar om vad våld är och hur våldet kan ta sig uttryck. I Brottsbalken regleras lagen om misshandel och definieras som när någon ”tillfogar annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom/henne i vanmakt eller annat sådant tillstånd”(Brb 3 kap.5 §). Lundgren, Heimer, Westerstrand och Kalliokoski (2001) belyser svårigheten med att särskilja olika former av våld. De menar att det sexuella och det fysiska våldet exempelvis går in i varandra då det sexuella våldet i många fall även innefattar ett användande av fysiskt våld. Vidare att gränsen mellan hot om våld och våld för någon som tidigare blivit slagen kan vara hårfin då hotet om att bli slagen igen kan upplevas som lika hemskt som det faktiska våldet. Våldet beskrivs även som ett kontinuum där en kontinuerlig följd av händelser av hot, våld och sexuella övergrepp är inkluderade (Lundgren et al, 2001).

Vad är kvinnomisshandel?

Kvinnomisshandel kan förklaras som våldshandlingar som utövas vid upprepade tillfällen mot en kvinna, av någon som hon har eller har haft en intim eller emotionell relation till. Våldet kan ha både fysisk och psykisk karaktär och liksom sexuella trakasserier, våldtäkter, och prostitution är kvinnomisshandeln en del av det strukturella våldet och kan därmed även betecknas som sexualiserat våld (Eliasson, 2000).

Vad är familjevåld?

Begreppet familjevåld har inte samma innebörd som kvinnomisshandel där våldet riktar sig främst till kvinnan. Familjevåld betecknar även våldet som barnen i en familj kan vara utsatta för. Våldet kan även förekomma mellan syskon, homosexuella par och i de fall kvinnan misshandlar mannen. Det finns olika aspekter av familjevåldet som i värsta fall ger sig i uttryck i form av misshandel och incest (Eliasson, 2000).

2. Lagstiftning, proposition och handlingsplan

Lagstiftning

Våldsbrott mot kvinnor sågs redan på 1200-talet som ett allvarligt brott. Samhällsinstitutionerna har i Sverige under århundraden upprätthållit det kollektiva kvinnoförtrycket då kvinnan inte har haft några individuella rättigheter. Värderingar hos samhällsmedborgarna har präglats av den ojämställda offentliga kvinnosynen. Fram till år 1864 då lagen om husaga avskaffades har kvinnan setts som mannens ägodel. Det var mannens plikt att hålla ordning i hushållet och om så behövdes skulle han aga sitt tjänstefolk, hustru och barn. Lagstiftningen hade dock en viss begränsning då mannen inte till följd av dessa bestraffningar tillfogade personen någon skada eller dödade individen. Trots att lagen angående männens rätt att aga sina familjemedlemmar avskaffades resulterade inte detta i någon direkt förbättring för kvinnorna, våld inom familjen ansågs vara en privat angelägenhet och ett starkt motstånd fanns kring samhällets ingripande i denna form av problematik. Så sent som 1965 erkändes våld och sexuella övergrepp inom äktenskapet som ett brott (Eliasson, 2000).

Idag ses Sverige som ett av de mest jämställda länderna men trots detta så finns det vissa skillnader i maktförhållandena mellan könen, exempel på detta är våld i nära relationer. Anmälningarna gällande denna problematik ökar och ses av rättsväsendet som ett samhällsproblem som bör prioriteras högt. Den nuvarande lagstiftningen innefattar många olika former av våld mot kvinnor, däribland fysiskt våld, sexuellt våld och psykiskt våld. Kunskapen kring mäns våld i nära relationer anses vara bristfällig då problematiken länge varit eftersatt. Kvinnovaldscommissionen (SOU 1995:60) har därför valt att lägga stort fokus på just denna form av problematik i sitt arbete med kvinnofrid (Proposition 1997/98:55).

Proposition Kvinnofrid

Propositionen kvinnofrid syftar till att stärka kvinnors rättigheter vad gäller våld i nära relationer, prostitution, sexuella trakasserier och även våld mot kvinnor i övrigt. Detta görs utifrån förslag om lagändringar och uppmuntran av samarbete mellan olika myndigheter och organisationer samt genom att öka kunskapen hos de yrkesgrupper som kommer i kontakt med denna form av problematik (Proposition 1997/98:55). Regeringen har beslutat att satsa 2

miljoner kronor för att utvärdera de behandlingsmetoder och program som finns för män som brukar våld mot kvinnor. Detta för att få en bild av effektiviteten i metoderna samt för att se hur man skulle kunna utöka verksamheterna om behovet finns. Utvärderingen skall genomföras av kriminalvårdsstyrelsen på uppdrag av regeringen som i sin tur skall utgöra ett komplement till den redan befintliga rapporten. Utvärderingen syftar även till att skapa en bättre förståelse och bredare kunskap kring männens problematik och framförallt för att hitta behandlingsmetoder som minskar återfall i brottslighet.

Behandlingsinsatserna finns både inom kriminalvårdens och specialpsykiatriens regi men även inom fristående organisationer som exempelvis mansjourer och ATV. Män med våldsproblematik anses behöva olika behandlingsinsatser och väldigt få undersökningar har tidigare gjorts angående hur verksamma de olika verksamheterna är. De män som kommer i kontakt med dessa behandlingsinsatser har antingen blivit dömda för våldsbrott eller själva tagit kontakt med organisationer som ATV och mansjourer (Proposition 1997/98:55).

Regeringens handlingsplan 2007/08:39

Regeringen fattade under hösten 2007 beslut om en handlingsplan (2007/08:39) för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Handlingsplanen omfattar åtgärder inom olika politikerområden och regeringen har som mål att återkomma till riksdagen med en redovisning av hur arbetet bedrivits år 2010. Regeringens insatser för att bekämpa mäns våld mot kvinnor görs utifrån ett ekonomiskt, socialt, rättsligt, hälsorelaterat och jämställdhetsperspektiv. Handlingsplanen innefattar följande sex insatsområden:

1. Ökat skydd och stöd till våldsutsatta - Samhällets insatser skall syfta till att skydda och stödja de som utsätts för våld men även hindra våldsutövare från att begå brott. Våldsutsatta människor skall få samhällets stöd att leva ett vanligt liv i frihet och frihetsinskränkningar skall riktas mot den som utövar våldet. Enligt lag skall alla kommuner ansvara för att brottsoffer får den hjälp som de är i behov av. Samhället har även skyldighet att ge tillräckligt skydd både under och efter en rättsprocess (ibid.).

2. Stärkt förebyggande arbete - Det förebyggande arbetet skall både motverka att våld utövas och att avbryta det våld som pågår. Barn och unga är viktiga målgrupper i det förebyggande

arbetet och det är därför viktigt att tidiga insatser sätts in i skolan. Rättsväsendets myndigheter som socialtjänst, skola och hälso- och sjukvården spelar alla en viktig roll i det förebyggande arbetet. Förutsättningarna för att en våldsutsatt person får rätt hjälp ökar genom rutiner, dokumentation, professionellt bemötande och kunskap om våld i nära relationer (Regeringens handlingsplan, 2007/08:39).

3. *Stärkt kvalitet och effektivitet i rättsväsendet* - Syftet är att våldsutsatta personer skall känna sig trygga i sina kontakter med rättsväsendet och att samhället på ett tydligt sätt markerar allvaret i den kränkning som våldet innebär för offret. Det är viktigt att de som anmäler brott får ett professionellt bemötande av samtliga aktörer i rättsväsendet och att rättskedjan fungerar effektivt i de fall brott begås (ibid.).

4. *Utveckling av insatser riktade till våldsutövare* - Inom kriminalvårdens alla verksamheter skall det erbjudas programverksamhet till våldsutövare. De insatser som är riktade till män som utövar våld skall kvalitetssäkras, utvecklas och utvärderas. I all verksamhet som riktas till män som utövar våld skall kvinnors och barns säkerhet alltid vara central (ibid.).

5. *Ökad samverkan* - Genom samverkan skall arbetet med våld i nära relationer ske mellan myndigheter och organisationer. Samarbetet mellan olika insatser har en avgörande roll för att den hjälpsökande skall få stöd och för att kvalitén på hjälpen skall kunna säkerställas. Genom kunskap om och respekt för varje myndighets uppdrag och kompetens skall ett samarbete kunna ske som ger ett tryggt stöd till dem som lever i och kring våld i nära relationer (ibid.).

6. *Ökade kunskaper* - För att våld i nära relationer skall kunna förebyggas på bästa sätt är ökad kunskap en viktig förutsättning. Genom utbildning skall kompetensen utvecklas och genom forskning skall kunskaperna på området öka och fördjupas. Det är även viktigt att man tar del av internationell forskning och att man samverkar med andra länder för att utveckla kunskapen kring våld i nära relationer (ibid.).

3. Kunskapsläget- våldets orsaker, karaktär och konsekvenser

Orsaker till mäns våld mot kvinnor

Mäns våld mot kvinnor i nära relationer analyseras och förstås enligt Socialstyrelsen (2009) ofta utifrån olika teoretiska utgångspunkter. Våldet kan ses antingen som ett individpsykologiskt problem, ett strukturellt/samhälleligt problem eller som ett socialpsykologiskt relationsproblem.

Individpsykologiskt perspektiv

Det individpsykologiska perspektivet analyserar män som brukar våld mot kvinnor utifrån männens personlighet och uppväxtförhållande (Steen, 2003). Cullberg (2001) utgår i sin forskning från ett individpsykologiskt perspektiv och lyfter fram psykisk sjukdom, alkohol, dålig självkänsla och personlighetsstörningar som bakomliggande faktorer till varför vissa män använder våld mot kvinnor. En del av dessa män har även själva varit offer för kränkningar och trauman vilket kan, enligt Cullberg, kopplas till social inlärningsteori.

Även Ekselius (1983) beskriver mäns våld mot kvinnor utifrån ett individpsykologiskt perspektiv och förklarar att män slår av tvång då de inte lyckas hejda sina känslor och impulser. Hon menar att mannen som misshandlar i botten är en svag individ som känner sig hotad och missuppfattad av sin omgivning. Våldet grundar sig med andra ord i känslor av otillräcklighet, maktlöshet och förtvivlan. Kvinnan kan således undgå våldet om hon underminerar sig mannen och inte hotar hans manliga stolthet. Våldet blir ett faktum då kvinnan revolterar och sätter sig emot mannen. Ekselius beskriver de kvinnor som utsätts för våld av män i nära relationer som svaga individer med dålig självkänsla. Vidare förklarar hon att dessa kvinnor ger upp hoppet om förändring och tron på sig själva genom att de ständigt blir utsatta för våld. Det leder i sin tur till att de inte orkar ta sig ur situationen då känslan av hjälplöshet till slut blir ett inlärt beteende som är svårt att bryta. Eliasson (2000) ställer sig kritisk till det individpsykologiska perspektivet. Hon anser att samhället deltar i förtrycket av kvinnor när de individualiserar problemet eftersom ansvaret läggs på de drabbade kvinnorna och inte på de män som gjort kvinnorna till offer för sina handlingar. Enligt Eliasson bör bilden av kvinnan som osäker och hjälplös istället ses som ett resultat av misshandeln och inte som ett individuellt personlighetsdrag.

Strukturellt/samhälleligt fenomen

Utifrån en strukturellt/samhällelig syn är våldet ett jämställdhetsproblem och beskrivs som ett hinder för kvinnor vad gäller mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Det våld som kvinnor utsätts för ses som konsekvenser av den könsmaktsordning som råder. Utifrån denna förståelse har synen på våld ett samband med synen på kön och det blir nödvändigt att se till vad som skapar och återskapar våldet och dess könsspecifika struktur (SOU 2005:66). Isdal (2001) ser våldet som ett könsproblem i den mening att det är män som står för den största andelen våld. Våldet används för att upprätthålla eller skapa maktskillnader vilket kan kopplas samman med hypotesen att våld är ett könsproblem. För de flesta människor är familjelivet det maktsystem som ligger närmast till hands och det är just inom familjen som en stor del av våldet sker.

Eliasson (2000) anser att mäns våld mot kvinnor bör förstås utifrån att samhället består av nedärvda sociala normer för mäns och kvinnors uppträdande. Hon förklarar att det i vår kultur ses som något normalt att män har ett mer aggressivt beteende än kvinnor. Vidare att detta är ett inlärt beteende som vi lärt oss under barndomen vilket lett till att män anser sig ha vissa rättigheter gentemot kvinnan. Eliasson, P (2000) kritiserar den strukturella och samhälleliga synen där våldet ses som ett uttryck för den patriarkala samhällsprincipen. Han menar att detta perspektiv tenderar att ta bort ansvaret från de män som brukar våld. Fokus läggs på att förändra samhällsstrukturerna istället för att förändra och hjälpa de män som slår. Han säger vidare att de män som utövar våldet då får möjlighet att skylla våldet på yttre orsaker som inte har med den egna personen att göra. Detta kan förstöra möjligheterna för de våldsutövande männen att få hjälp med att bryta sitt beteende.

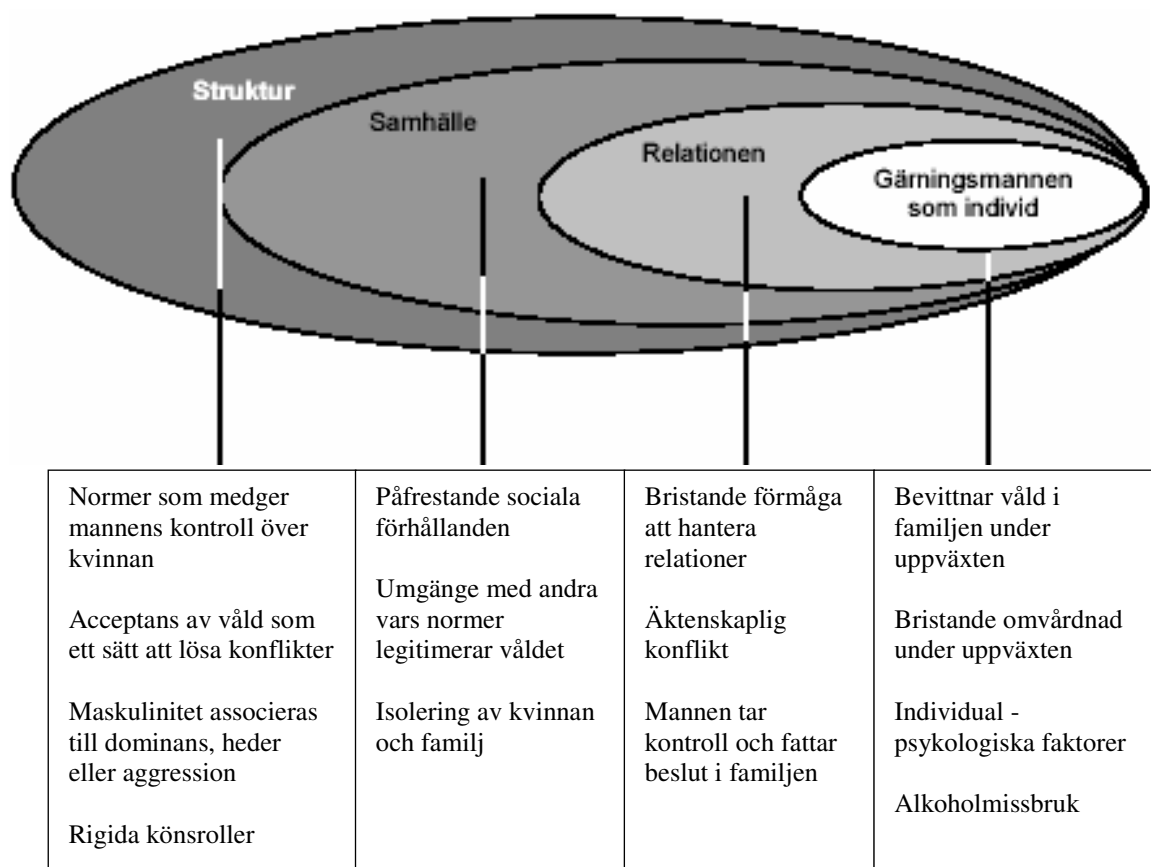
Socialpsykologiskt relationsproblem

Det socialpsykologiska perspektivet betraktar våldet utifrån mönster kring kultur, könsroller, kommunikation och samspel i familjen. Våldet anses uppstå ur den kris som en familj kan befinna sig i. Våld i hemmet beror på de starka emotionella relationerna som finns inom familjen där det finns utrymme för både kärlek och hat. I ett annat sammanhang, utanför familjen, skulle individen antagligen ha en annan tolerans för andra människors handlande (Giddens, 2003).

Den ekologiska modellen

Isdal (2001) skriver på sidan 32. "Eftersom varje person har sin unika historia och sin unika livssituation, är också varje bemästrings- och våldshistoria unik." För att förstå mäns våld mot kvinnor i nära relationer är det enligt Socialstyrelsen (2009) viktigt att ha ett brett och vidöppet synsätt som inte enbart ser till enskilda orsaker och faktorer. Våld mot kvinnor bör därmed betraktas som ett sammansatt problem där ett flertal orsaker spelar in. Utifrån detta försöker man inom forskningen idag istället att föra samman det individpsykologiska, det strukturellt/samhälleliga och det socialpsykologiska perspektivet och det talas i allt högre om en ekologisk modell. Den ekologiska modellen innefattar ett samspel mellan situationsbetingade, personliga och sociokulturella faktorer (Socialstyrelsen, 2009).

Figur 1. En ekologisk modell mot kvinnor för våld (Socialstyrelsen, 2009) sidan 35.

Teorin om vanmakt

Isdal (2001) framhåller maktutövning som våldets kärna och att våldets mål är att påverka andra människor. Isdal menar att våldet kan förstås som en reaktion på att hantera maktlöshet och vanmakt. Isdal har i sitt arbete med män som brukar våld i nära relationer tydligt kunnat se hur mäns förväntningar av kvinnors ”underkastelse” skapar vanmakt som dessa män hanterar med våld. Denna vanmakt utvecklas i förhållande till ett förväntningssystem som innefattar bilden av hur en kvinna skall förhålla sig till en man. Förväntningssystemet har hos mannen oftast lärts in genom observation av de egna föräldrarna om deras beteende baserats på att kvinnan anpassade sig till mannen.

Isdal (2001) säger att våldet inte orsakas av en önskan eller behov av makt utan snarare av en upplevelse av maktlöshet. Han skriver att vanmakten handlar om maktlöshet och kan beskrivas som brist på exempelvis inflytande, trygghet, översikt eller kontroll. Sedan finns även känslomässig vanmakt som innebär att man inte kan uttrycka sina känslor eller att man inte orkar med dem. Istället använder man sig av ett utagerande beteende för att bli av med dem. Vanmakt kan även ses på en strukturell nivå genom att personer begränsas till hur samhället ser ut på grund av sitt kön, klasstillhörighet, etnicitet eller sexuella läggning. Isdal ser dock inte vanmakten som den enda eller direkta orsaken till våldet men som en hjälp till att göra våldet mer begripligt.

Våldet – mönster och karaktär

Socialstyrelsen (2009) beskriver våldet i nära relationer som ett mönster av övergrepp som är svårt för omgivningen att upptäcka då det oftast sker innanför hemmets väggar. Det som försvårar ytterligare är att våldet utövas inom en känslomässig och nära relation, vilket gör att våldets karaktär och konsekvenser skiljer sig från annat våld. Den nära relationen som ofta innefattar att en man och en kvinna bor ihop eller att de träffas regelbundet, gör att mannen utöver de direkta fysiska övergreppen även ges möjlighet att ta kontroll över kvinnan och att han även kan utöva andra former av övergrepp. I nära relationer där våld förekommer vet kvinnan som redan blivit slagen att hon kan råka ut för våldet igen och anpassar sig därför ofta efter mannen för att undkomma att återigen bli slagen. Det som kan komplicera ytterligare är att bandet mellan parterna i relationen ofta är väldigt starkt då det finns eller tidigare funnits hopp och kärlek emellan dem. Kvinnor som lever i nära relationer som

präglas av våld och övergrepp har ofta många hinder att ta sig över innan de kan lämna och göra sig fria från relationen. En vanlig företeelse är att dessa kvinnor inte ser att de själva är offer då de inte vill bli identifierade som hjälplösa och oförmögna att ta vara på sig själva och sina liv (Socialstyrelsen, 2009).

Våldet ser olika ut

Det våld som sker i nära relationer utgörs alltså enligt Socialstyrelsen (2009) inte av en enskild händelse utan består av ett mönster av övergrepp mot en person. Våldet kan innefatta övergrepp av olika former som fysiska, psykiska, sexuella och ekonomiska. De fysiska övergreppen kan bestå av exempelvis sparkar, knytnävsslag, örfilar och stryptag och knuffar. Psykiska övergrepp kan bestå av att kvinnan förlöjligas och nedvärderas på olika sätt, exempelvis genom verbala angrepp som kränker och förnedrar. Annat som tillhör de psykiska och känslomässiga övergreppen är ägandebegär över kvinnan och extrem svartsjuka. Isolering kan även räknas hit, vilket kan innebära att mannen aldrig lämnar kvinnan ifred och att han därmed kontrollerar varenda steg hon tar. Det är inte ovanligt att mannen även kontrollerar kvinnan genom att hota med att skada barnen, hota med att ta ifrån henne vårdsnaden eller att han vägrar betala underhåll. De sexuella övergreppen kan utgöras av att kvinnan rent fysiskt eller genom hot tvingas till olika former av sexuella handlingar. De ekonomiska övergreppen kan innebära att kvinnan förhindras att bli självförsörjande eller att hon ensam tvingas försörja familjen. Vidare att mannen ser till att kontrollera ekonomin och alla de inköp som sker inom familjen. Mannen kan även genom att manipulera och stjäla från kvinnan göra henne ekonomiskt beroende av honom vilket kan göra det svårt för kvinnan att lämna relationen (Socialstyrelsen, 2009).

Våldet som en cirkulär process

Mäns våld mot kvinnor beskrivs enligt Socialstyrelsen (2009) ofta som en cirkulär process där det först byggs upp en spänning som slutligen resulterar i våld. Därefter följer en period av ånger och lugn hos mannen innan spänningen återaktiveras och våldet trappas upp igen. Denna beskrivning av våld stämmer in på den grupp av män som utövar en patriarkalisk och terroriserande form av misshandel. Den här formen är en av de svåraste förekommande formerna av misshandel men är enligt större studier mindre vanlig. För en del män som brukar våld i nära relationer är polisingripande och eventuell straffpåföljd avgörande för att söka

hjälp för att ändra sitt beteende. Samhällets sanktioner i form av straff får dock inte alla män att sluta utöva våld. Att mönstret ser olika ut för de män som utövar våldet tyder på att de män som brukar våld i nära relationer är en heterogen grupp (Socialstyrelsen, 2009).

Det är svårt att bryta sig loss ur en relation där det förekommer våld

Enligt Cullberg (2001) drar sig en viss typ av kvinnor till män med våldsproblematik. Detta då dessa män till en början ofta uppvisar goda sidor. När relationen redan är etablerad smyger sig våldet på och bryter ut. Genom att mannen till en början visade upp sina positiva sidor blir det svårt för dessa kvinnor att släppa förhoppningarna om positiv förändring. Ju längre en kvinna stannar kvar i relationen desto svårare bli det för henne att ta sig ur den (Cullberg, 2001). Socialstyrelsen (2009) beskriver också svårigheterna med att bryta sig loss och lämna en relation där våld förekommer och att det för de utomstående kan vara svårt att förstå. De orsaker som finns till att kvinnan stannar kvar i ett förhållande som är präglad av våld är många och varierar från kvinna till kvinna. Ett av de vanligaste skälen till att kvinnan stannar kvar är av rädsla för att våldet skall trappas upp och förvärras då mannen exempelvis kan ha hotat att döda kvinnan om hon lämnar honom. Forskningen visar att risken för att våldet förvärras genom allvarigare skador och dödligt våld ökar då kvinnan lämnat relationen eller hotar med att hon skall lämna mannen. Andra exempel på orsaker som hindrar kvinnan från att lämna den våldsamma mannen är att kvinnan är ekonomiskt bunden till mannen, att de har gemensam vårdnad om barnen eller att kvinnan helt saknar stöd från omgivningen. En antagande förutsättning för att våldet skall ta slut är ofta att kvinnan skall bryta relationen vilket i sin tur inrymmer en underton av kritik mot kvinnan som utsätts för våldet. Då det läggs över ett ansvar på henne om att våldet kan upphöra bara hon vågar lämna relationen (Socialstyrelsen, 2009).

Normaliseringsprocessen

Lundgren (2004) beskriver sin modell om normalisering som ett sätt att förstå hur våldet i en nära relation vidmakthålls. Vidare att den även kan ge svar på varför kvinnor stannar kvar i förhållanden som präglas av våld. Själva normaliseringsprocessen innefattar att våldet normaliseras både av mannen som misshandlar och av kvinnan som blir misshandlad. Enligt Lundgren är våldet en målinriktad strategi från mannens sida och misshandeln blir till en cirkulär process som oftast börjar med ett kontrollerande beteende. Det kontrollerande

beteendet innefattar kontrollerad isolering samt kontroll genom att mannen växlar mellan våld och värme. Genom detta avskärmas kvinnan från sin sociala omgivning och mannen utnämner således sig själv till att vara den centrala referenspunkten i kvinnans liv. Växlingen mellan våldet och värmen bidrar enligt Lundgren till att kvinnan utvecklar ett känslomässigt band och beroende till mannen som i sin tur leder till att våldet upplevs som ett normalt inslag i vardagen. Detta leder i sin tur till att våldet tillslut accepteras och försvaras och kvinnan börjar se på sig själv utifrån mannens ögon (Lundgren, 2004).

Konsekvenser och effekter av mäns våld mot kvinnor

Ur ett samhällsperspektiv bidrar våld i nära relationer till stora ekonomiska kostnader. Våldet kan resultera i att kvinnan uteblir från arbetet och isolerar sig i hemmet. Detta blir en kostnadsfråga för arbetslivet samt för hälso- och sjukvården då hon söker hjälp och vård till följd av misshandeln. Bland kvinnor som begår självmord eller utför självmordsförsök har det visat sig att misshandel är den vanligaste orsaken (Eliasson, 2000). I Sverige har polisen gjort undersökningar kring kostnader till följd av mäns våld mot kvinnor. Polisens arbete i dessa ärenden kostade 370 miljoner kronor år 2005. Andra kostsamma insatser är ambulansutryckningar, vårdinsatser, skydd för kvinnan, fängelsevistelser och juridiska kostnader (Isdal, 2001).

Den misshandlade kvinnan påverkas oftast starkare av våldet än aktören då känslor som rädsla, maktlöshet och kontrollförlust infinner sig. Våldet har även en hög trauma potential och upplevelserna kan vara svåra att förtränga (Isdal, 2001). De emotionella effekterna är vanligtvis att kvinnans självförtroende skadas och hon känner skam och skuld för det våld som hon utsätts för vilket bidrar till att hon inte söker hjälp för att kunna ta sig ur sin situation. Psykisk ohälsa kan förekomma i form av PTSD (Posttraumatisk stress syndrom), sexuell dysfunktion samt depressioner bland de misshandlade kvinnorna. Depression till följd av våldtäkt är en vanlig reaktion, den traumatiska upplevelsen kan komma att påverka henne starkt i framtiden exempelvis i relationen till familjen och hennes arbetsförmåga (Eliasson, 2000).

Kvinnan kan även få fysiska men till följd av våldet, vanligtvis skador på huvudet även på överkroppen och magen. Undersökningar visar att våldet i vissa fall där kvinnan är gravid stegras. Våldet kan resultera i att barnet föds i förtid, att det är dödfött eller att kvinnan får

missfall. Våld i nära relationer infinner sig oftare i familjer där det finns barn. I dessa relationer finns sällan en trygghet inom familjen som är viktig för att barnets mentala hälsa inte skall äventyras. Trots att många barn som bevittnat våld kan återhämta sig på ett relativt bra sätt har det ofta negativa effekter. Barn som lever i familjer där mannen brukar våld mot kvinnan lider oftare av exempelvis beteendestörningar, utagerande beteende och depressioner i jämförelse med andra barn. Dessa barn har oftare svårt att anpassa sig till nya situationer och konflikter mellan syskonen i familjer är vanligare. Det är inte heller ovanligt att barnen tar på sig ansvaret för våldet (ibid.). Barn försöker många gånger skydda sina mödrar i form av att försöka gå emellan föräldrarna vid konflikter och barnet riskerar därmed att utsättas för våld (BRÅ, 1994:4).

De män som vuxit upp i de mest våldsamma familjerna har visat sig utöva våld mot en kvinna i en nära relation 600 gånger oftare än de som vuxit upp i familjer där våldet inte varit särskilt utbrett. Våldet som visar sig i andra sammanhang än i hemmet har även visat sig ha starka samband med uppväxtmiljö där våldet varit närvarande (ibid.). Våldets negativa konsekvenser för mannen kan vara att han riskerar att straffas för sin gärning eller att förlora sin partner och sina barn. Behandling och insatser till män som använder våld i nära relationer kan hjälpa männen att se situationen ur kvinnans och barnens perspektiv och förstå våldets negativa konsekvenser (Isdal, 2001).

4. Tidigare forskning

Mäns våld mot kvinnor har under flera decennier varit en viktig och aktuell fråga inom flera vetenskapliga ämnesområden. Mindre tycks forskat kring vad som skulle kunna göras för att förändra, förebygga och förhindra mäns våld mot kvinnor, detta gäller också Sverige. Däremot finns det en hel del praktiska verksamheter med inriktning att förhindra mäns våld mot kvinnor. En del av dem finns beskrivna eller utvärderade i kvalitativa studier eller fallstudier. Effektstudier vad gäller resultat av insatser riktade till män som misshandlar kvinnor i nära relationer tycks inte finnas i Sverige. Vad gäller utländska studier finns det främst från England och USA (Bergström & Rudqvist, 2006). Under 1970-talet tvingade den feministiska rörelsen USA att reagera. Det resulterade i utveckling och etablering av gruppbehandling för män som utövar våld i nära relationer (Pandya & Gingerich, 2002).

Svenska studier

Det finns inte många svenska studier gjorda kring behandling av män som brukar våld i nära relationer. De tidigaste är två utvärderingar som gjorts åren 1997 och 2001. År 1997 gjordes en kvalitativ utvärdering av Frideborg i Norrköping som benämns "*Tack vare Frideborg*" (Bolin & Engqvist-Bolin 1997). Socialstyrelsen gjorde 2001 en beskrivning med vissa utvärderande moment av Utväg Skaraborg, "*Våga se - kunna handla*". Den sistnämnda utvärderingen menar att de män som genomgått behandling varit positiva till gruppverksamheten genom att den varit till hjälp för dem att inte använda våld på nytt: "*männens berättelser om hur ansvaret för sin egen aggressivitet och våldsbruk har förändrats, och de har funnit alternativ till våld*" (Socialstyrelsen, 2001 sidan 9).

År 2006 gjorde Lars Bergström och Annika Rudqvist på Karlstads universitet en utvärdering av behandling för män som dömts för våld i nära relationer. Utvärderingsprojektet kallades Mansfrid och syftet var att undersöka effekterna av de berörda verksamheternas arbete. Den första verksamheten var Karlsfrid i Karlstad som 2002 började med behandlingsgrupper för män som dömts för kvinnofridsbrott eller misshandelsbrott i nära relationer och där kontraktsvård är en del av påföljden. De två andra verksamheterna var Utväg i Skövde och Frideborg i Norrköping som arbetar på ett likartat sätt som Karlsfrid. Resultaten visade på att behandling av män som begår våld mot kvinnor i nära relationer fungerar. Rapporten belyste även nödvändigheten av en mer omfattande och utvecklande forskning kring behandling av män som slår (Bergström & Rudqvist, 2006). Lindgren (2006) gjorde en studie vid Karlsfrid i Karlstad som heter "*Våld i nära relation*". Det är en kvalitativ studie som innefattar intervjuer med både personal och män som medverkat i Frivårdens behandlingsprogram IDAP (Integrated domestic abuse program). Resultatet av studien visade de konsekvenser och förändringar som deltagarna upplevde i sitt vardagsliv genom medverkan i programmet. Det handlade om förändringar i den egna sociala situationen, i tankemönster och i handling. Studien visade även att möjligheten att i grupp kunna identifiera sig med andra män i liknande situation var viktig, samt att ett professionellt bemötande är betydelsefullt i förändringsprocessen (Lindgren, 2006).

Behandlingsprogrammet Integrated Domestic Abuse Programme - IDAP

Rättsväsendet och kriminalvården står i centrum kring arbetet med att förhindra att män återfaller i att utöva våld mot sin partner. IDAP har funnits som behandlingsprogram inom kriminalvården sedan 2004 och används idag på 21 platser i landet. Utgångspunkten med IDAP är att våldet är ett inlärt beteende som går att förändra och lära om. Deltagarna i programmet får bland annat träna på att ge exempel på situationer där de använt sig av makt och kontroll och sedan träna på alternativa strategier. Målet är sedan att finna nya sätt och strategier för att leva i ett förhållande utan hot och våld. Under hösten 2009 presenterar kriminalvårdens utvecklingsenhet en första utvärdering av IDAP (Kriminalvården, 2009).

Utländska studier

Ett flertal studier rörande behandling av män som utövar våld i nära relationer har gjorts i främst USA och England. En engelsk studie "Changing Violent Men" Dobash, R. E, Dobash, R. P., Cavanagh, K., Lewis, R, (2000) tillsammans med en amerikansk, "Batterer Intervention System: Issues, Outcomes, and recommendations" (Gondolf, 2002) är välkända i Skandinavien och betraktas som pionjärarbeten.

"Changing Violent Men"

Den Skotska studien "Changing Violent Men" har utvärderat två experimentprogram för behandling av män som åtalats och dömts för våld mot sina kvinnliga partners. Programmen undersökte våldsamma män i Skottland; Change och Lothian Domestic Violence Probation Project (LDVPP). Båda är standardiserade och välstrukturerade kriminalvårdsprogram som utgår från en kognitiv modell för beteendelinäring. Programmen fokuserar på männens eget ansvar för sina handlingar och på behovet av att ändra sitt beteende. Utvärderingen visar att de män som deltog i Change och LDVPP lyckades upprätthålla ett ickevåldsamt beteende. Resultatet av studien indikerar på att rättsliga interventioner såsom fängelse och böter tycks ha en kortsiktig verkan beträffande reduktion av mäns våldsbruk mot sina partners. Studien visade således att i jämförelse med mer traditionella straffpåföljder kan behandlingsprogram leda till ett mer positivt och långsiktigt resultat för att minska eller helt reducera risken för återfall i våldsamt beteende (Dobash & Dobash et al, 2000).

”Batterer Intervention System: Issues, Outcomes, and recommendations”

Gondolf (2002) har i en omfattande longitudinell studie undersökt effekten av ett fåtal väletablerade behandlingsprogram för män som brukar våld mot kvinnor i nära relationer. De behandlingsprogram som ingick i Gondolfs studie utgick från en kognitiv modell, där fokus även där var att tydliggöra mannens ansvar för sina handlingar och metoder för att undvika våldsamt beteende. Programmen baserade sin verksamhet på kognitiv beteende terapi (KBT) samt feministiska perspektiv. Resultaten av denna utvärdering visar att de män som fullföljde programmet uppvisade mindre benägenhet att återfalla till våldsamt beteende. Studien visade att männen i högre utsträckning använde sig av de metoder som lärts in under medverkan i behandlingsprogrammet. Dock uppmärksammades färre förändringar i männens attityder gentemot kvinnor ur ett könsrollsperspektiv. Forskarna riktar viss kritik mot de kognitiva inriktade programmen. De pekar på bristen med att fokus enbart läggs på att lära in nya beteenden för problemlösning och konflikthantering utan att samtidigt åstadkomma förändringar i individens personliga förhållningssätt. Forskarna menar att den kognitiva modellen kan ge goda resultat men att en mer individuellt terapiinriktad modell skulle kunna möjliggöra förändringar i bakomliggande orsaker till problemet (Gondolf, 2002).

Individ- eller gruppanpassad behandling

Murphy och Eckhardt (2005) påpekar att bristen på forskning och utvärdering rörande individanpassad behandling kan göra det svårt för nya behandlingsformer att lyckas vinna stöd inom den nuvarande förhärskande behandlingsindustrin. De menar att en skraddarsydd och individanpassad KBT behandling bättre skulle kunna tillgodose individens behov. Författarna menar trots fördelar med gruppbehandling att gruppen negativt kan påverka den enskildes förändringsprocess. Den nuvarande standardiserade KBT behandlingen är inte tillräcklig för att uppnå ett ”icke våldsamt” resultat. Man förklarar detta med att samsjuklighetens tillstånd tillsammans med generella problem hämmar responsen av behandling. Det här skapar ett behov av vidare klinisk utveckling och det finns ett behov av andra alternativa åtgärder utöver KBT (Murphy & Eckhardt, 2005).

Svag självkänsla skapar våld

Våldsamma män är lärda att kompensera sin bristande självkänsla och försvara ett hotande själv genom att hävda övermakt och dominans över partnern genom kontroll och våld

(Murphy, Stosny, Morrel, 2005). Även Bushman och Baumeister beskriver detta i sin artikel, *Threatened Egotism, Narcissism, Self-Esteem, and Direct and Displaced Aggression: Does Self-Love or Self-Hate Lead to Violence?* De menar att en ostadig självkänsla visade på höga tendenser till fientlighet och ilska. Medan individen med en stabil självkänsla visade minst tecken på dessa egenskaper (Bushman & Baumeister, 1998).

De skriver även att forskare har fokuserat på att svag självkänsla skapar våld. Enligt det synsättet menar forskare att individer med inre självtvivel bli aggressiva mot andra (ibid.). Därmed är en rekommenderande strategi att stärka de våldsamma människans självkänsla för att förebygga eller förbättra personliga och sociala problem. Murphy redogör i sin artikel om att empiriska forskare genomgående har försökt att sammankoppla rädslan av att bli övergiven med partners våld i kliniska studier. Studier visar att våldsamma män reagerar kraftigt på situationer som involverar risken att bli övergiven. De reagerar också kraftigare på frågor om beroende och rädsla för att förlora sin partner än män som inte utövar våld (Murphy et al, 2005).

ATV-Alternativ till våld

Stiftelsen ATV (Alternativ Till Våld) startade i Norge 1987 som den första behandlingen i Europa för män som utövar våld i nära relationer och är därmed framträdande vad gäller behandling av våldsamma män. Forskning visar att majoriteten av de män som gått i behandling hos ATV i Norge har slutat med våld. Idag finns ATV på två ställen i Sverige, sedan 2007 i Täby och sedan 2008 i Kalmar. ATV:s huvuduppgifter är behandling, forskning och uppsökande verksamhet. ATV i Norge har genom sitt framgångsrika arbete tillfört kunskap som dokumenterat visar hur man kan hjälpa och behandla män som använder våld i nära relationer. Forskningen inom ATV har som huvudmål att öka kunskapen om våldsutövaren och de som är utsatta för våld. Vidare att se till effektforskning som i sin tur syftar till att kartlägga i vilken grad och under vilka villkor psykologiska behandlingar verkar på denna klientgrupp. Sedan 2004 har ATV i Norge ingått i ett samarbete med Nationellt kunskapscenter om våld och traumatisk stress (NKVTS). De skall tillsammans genomföra ett forskningsprojekt som skall undersöka effekten av den behandling som ges till utövare av våld och vad som ser ut att vara verksamma faktorer för behandlingen (ATV-stiftelsen, 2009).

5. Resultat och analys

Presentation av valda verksamheter

De tre verksamheter där vi genomfört intervjuer ger på olika sätt stöd och insatser till män som använder sig av våld i nära relationer. Samtliga informanter på de olika verksamheterna beskriver den kunskap de har om mäns våld utifrån erfarenheter som de fått genom sitt arbete; genom observationer de gjort och situationer de mött i sitt yrke. Vi har fingerat informanternas namn och valt att kalla dem för; *Manscentrum- informant Pelle*, *Mansjouren- informant Ola*, *ATV- informant Göran och Johan*.

Manscentrum

Manscentrum startade 1988 och är en politisk och religiöst obunden verksamhet som fokuserar på att hjälpa män i kris. Ett stort antal män vänder sig till Manscentrum för att få hjälp med relationsproblem, föräldraroll, ilska och våld eller livskriser. Den hjälp som männen får när de besöker verksamheten kan beskrivas som rådgivning från terapeuter med terapeutiska och pedagogiska inslag. Informanten Pelle tog emot oss på Manscentrum. Pelle är utbildad socionom och har arbetat som terapeut på mottagningen sedan verksamhetens start.

Mansjouren

Mansjouren är en ideell förening som har gett stöd åt män och kvinnor sedan starten 1987. Den värdegrund som råder är att alla människor har lika värde och de tar emot alla som vill ha och behöver deras hjälp. Mansjouren kan erbjuda individuella samtal, parsamtal eller samtal i grupp. Informanten Ola som vi intervjuade på Mansjouren har arbetat som volontär där i cirka fyra år.

ATV – Alternativ till våld Täby

ATV är en integrerad del av en norsk verksamhet som har mer än 20 års erfarenhet av behandling av våld i nära relationer. ATV startades i Sverige 2007 och erbjuder behandling till män och kvinnor som antingen har ett vålds- och aggressionsproblem mot sin partner och/eller barn eller själv blir utsatt för våld av sin partner. Att inleda en behandling på ATV innebär även att personens partner blir erbjuden en egen rådgivnings- och behandlingskontakt.

På ATV intervjuades två utbildade familjebehandlare, Göran och Ola. De har båda två arbetat på ATV sedan start.

Presentation av resultat och analys

Vi har valt ut sex olika teman utifrån de intervjuer vi genomfört. Dessa teman presenteras nedan och följs sedan var för sig av en analysdel. Därefter kommer en sammanfattning av både resultatet och analysen.

Betydelsen av våld i nära relationer

Den bild som framkommer utifrån samtliga informanternas resonemang är att våldets mönster och karaktär kan handla om fysiskt, psykiskt, sexualiserat och ekonomiskt våld. Våldet förekommer i olika utsträckning och i alla former. Informanterna beskriver våldets betydelse utifrån handlingar som tvingar en annan människa att göra någonting mot sin vilja. Göran på ATV poängterar allvaret med våld i nära relationer då våldets söndrande och förtärande effekt får en stark genomslagskraft på grund av relationens sårbarhet: *”När man lever i en nära relation har man våldet hela tiden i sin tillvaro”*. / Göran, Manscentrum

Pelle, på Manscentrum, menar att allt kränkande beteende i en relation måste ses som våldshandlingar. Ord är allvarliga, men oftast benämns ord som tjafs och genom att sätta en sådan etikett på ord normaliseras ord som kan vara våldshandlingar. Pelle uttrycker sig på följande sätt: *”...ord är allvarliga, ... det är ett sätt att distansera sig från ... ansvaret från handlingar som också får negativ effektiv ... ”*. / Pelle, Manscentrum

Socialstyrelsen (2009) beskriver att våld inte utgörs av en enskild händelse utan består av ett mönster av övergrepp mot en person. Detta belyser även samtliga informanter som redogör för att våld förekommer i olika utsträckning och i alla former. Våld i nära relationer beskrivs av Göran på ATV som något ständigt i tillvaron. Det ständiga gör att våldets karaktär och konsekvenser skiljer sig från annat våld. Våldet kan beskrivas utifrån Socialstyrelsens cirkulära process där det först byggs upp en spänning i relationen som slutligen resulterar i våld. Därefter följer en period av ånger och lugn hos mannen innan spänningen återuppstår och våldet fortsätter. Våldet i nära relationer utövas inom en känslomässig relation och blir enligt Socialstyrelsen (2009) svårt att upptäcka då det främst sker i hemmet. Våldshandlingar

i nära relationer kan även, som Pelle på Manscentrum nämner, benämnas som tjafs och då normaliseras våldet utifrån den normaliseringsprocess som Lundgren beskriver. Våldet upplevs då som ett normalt inslag i vardagen (Lundgren, 2004).

Första steget till hjälp

De män som kommer i kontakt med samtliga verksamheter söker sig dit frivilligt. Vanligtvis blir de rekommenderade att söka sig dit av familjerätten och polisen. Verksamheternas önskan är att männen skall se och identifiera att de har problem så att de själva söker hjälp. En del av de män som kontaktar Mansjouren inser att de har problem med att hantera sin ilska och är därmed missnöjda med sin livssituation. Vidare beskriver Ola på Mansjouren att de inte kommer i kontakt med de män som inte själva inser att de har problem med våldet. En del av de män som besöker ATV söker hjälp för att den kvinna de lever med är på väg att lämna dem på grund av våldet. Därmed söker de hjälp för att rädda äktenskapet och inte för att de själva har insikt i sin problematik. Informanterna på ATV upplever att männen de kommer i kontakt med ser det första steget som väldigt jobbigt men befriande: *"...allting finns ju egentligen inom deras kroppar, så att säga i deras huvud. Och att då möta oss ... någon som plötsligt pratar med dom respektfullt på ett vuxet sätt om någonting som är så förbjudet det har dom aldrig varit med om någonsin ... har förmodligen aldrig nämnt det och för det andra är det så skamfyllt det är så skuldbelagt så att det går nästan inte att formulera orden..."* / Göran, ATV

De tre verksamheterna har olika tillvägagångssätt för att fånga upp de män som kan tänkas behöva deras hjälp. Personalen vid Manscentrum brukar tillsammans med kvinnojouren i samma kommun gå ut och informera om deras verksamheter på gymnasieskolor och SFI (Svenska för invandrare). Mansjouren brukar gå ut och informera polis och ungdomsgårdar om deras verksamhet. Information om verksamheterna och den hjälp de har att erbjuda finns tillgänglig på deras respektive hemsidor. Däremot har ingen av dem valt att göra reklam i tidningar då de befärrar att de inte skall kunna ta emot alla hjälpsökande som de tror att detta skulle innebära. Ekselius (1983) beskriver utifrån det individpsykologiska perspektivet att mannen är en svag individ som känner sig hotad och missuppfattad av sin omgivning och att dessa uppfattningar kan orsaka våld. Eliasson (2000) ställer sig kritisk till detta då hon anser att samhället deltar i förtrycket av kvinnor när de individualiserar problemet. Detta eftersom att ansvaret då läggs på de drabbade kvinnorna och inte på de män som gjort kvinnorna till

offer. ATV bemöter männen utifrån att de skall ta ansvar för sitt handlande utan att bli dömda av personalen. Informanterna på ATV menar att ett sådant bemötande kan vara ett första steg till hjälp och bidra till en beteendeförändring hos männen. Det finns däremot de män som saknar insikt i sin problematik och besöker ATV enbart på grund av rädsla för att förlora sin partner. Enligt Eliasson (2000) skulle detta kunna förklaras utifrån att våld i nära relationer kan förstås ur ett strukturellt/samhälleligt synsätt då samhället består av nedärvda sociala normer för mäns och kvinnors uppträdande. Hon förklarar att det i vår kultur ses som normalt att män har ett mer aggressivt beteende än kvinnor. Detta har lett till att män anser sig ha vissa rättigheter gentemot kvinnan. Detta skulle i sin tur kunna förstås utifrån normaliseringsprocessen som innefattar att våldet normaliseras både utav mannen som misshandlar och utav kvinnan som blir misshandlad (Lundgren, 2004).

Socialstyrelsen (2009) beskriver att en del av de män som brukar våld i nära relationer ofta söker hjälp först efter ett polisingripande och eventuell straffpåföljd och menar att detta inte är en tillräcklig lösning på problemet. Göran från ATV menar att männen måste komma till insikt i sin problematik för att kunna ta första steget till att själv söka hjälp. Ola på Mansjouren säger sig heller inte komma i kontakt med de män som inte kommit till insikt med sin problematik. Eliasson (2000) menar att män som använder våld ses av samhället som "obotliga förövare". På ATV får männen ett respektfullt bemötande och de pratar om våldet vilket många av männen aldrig tidigare gjort.

De professionellas bemötande och förhållningssätt till en heterogen grupp

Johan vid ATV menar att män som brukar våld i nära relationer på många sätt är väldigt lika varandra men samtidigt väldigt olika: *"...de är män och de slår, det är vad de har gemensamt..."* / Johan, ATV

Pelle från Manscentrum menar att våld i nära relationer inte kan förklaras utifrån en teoretisk utgångspunkt. Detta trots att strukturella förklaringsmetoder är viktiga och könsmaktsteorierna är relevanta. Samtliga verksamheter säger sig möta män från olika samhällsklasser, yrkesgrupper och kulturer. Göran på ATV belyser dock att det finns riskfaktorer som social misär, ekonomiska problem och missbruk som kan förvärra våldet. Pelle på Manscentrum menar att män som brukar våld i nära relationer är överrepresenterade i

marginaliserade grupper. Han anser även att professionella måste ha olika strategier i bemötandet av män som använder sig utav våld. De män som exempelvis har problem med missbruk måste först reda ut sin missbruksproblematik innan de kan börja arbeta med sin våldsproblematik. Johan från ATV bemöter männen utifrån att de skall erkänna och ta ansvar för det våld de tillstår. Personalen på ATV är inte fördömande men tydliga med att våldet är ett oacceptabelt beteende. De är måna om att ta hand om männen, samtidigt som de dömer handlingen. De är noggranna med att förmedla att de inte tycker att männen är dåliga eller misslyckade som individer. Samtliga verksamheter ser våldet hos individen som ett inlärt beteende som de har lärt sig tidigare i livet. De strävar efter att förmedla hopp genom att inte se männen som våldsmän utan som män som brukar våld. Verksamheterna försöker få männen att förstå att de kan vara i behov av hjälp för att på så sätt ge männen möjligheten till att förändra sitt beteende. *"...one size does not fit all..."* / Göran, ATV

Göran från ATV anser att styrkan i deras arbete är att behandlingen är skraddarsydd och individanpassad. Liksom ATV har Mansjouren och Manscentrum ett individanpassat bemötande både i de enskilda samtalen och även inom gruppverksamheterna. Männen har olika drivkrafter och våldet kan ha olika karaktär menar Pelle på Manscentrum. Vidare beskriver de att det är individer med olika bakgrund och historia som de professionella måste ta hänsyn till. För en del av männen är våldet något nytt medan andra har haft det med sig under lång tid. Det är tydligt att professionella måste ha ett flertal instrument att utgå ifrån när de ger stöd och insatser till män som brukar våld i nära relationer. Åtgärder måste även ske ute i samhället. Samtliga verksamheter anser att en varierad personalsammansättning vad gäller kön, ålder och etnisk härkomst är att föredra i arbetet med män som använder våld i nära relationer. Enligt Johan från ATV arbetar främst manlig personal på mansmottagningar men inom deras verksamhet arbetar både män och kvinnor. ATV har en jämn könsfördelning medan Manscentrum önskar att anställa en kvinna när de får utökade resurser. Detta då de anser att den enkönade arbetsmiljön inte är sund och att det finns många fördelar med att ha både manlig och kvinnlig personal i denna typ av verksamhet. Detta för att få både det kvinnliga och manliga perspektivet samt att männen får svårare att dra generella slutsatser om kvinnor då det finns kvinnor närvarande.

Göran vid ATV anser däremot att alla män som slår inte är i behov av behandling. Då ”män som slår” är en heterogen grupp är det svårt att hitta *en* orsak eller *en* teori som är giltig för alla (Proposition 1997/98:55). Isdal (2001) menar även han att våldproblematiken beror på flera olika orsaker då varje individ har sin egna unika livshistoria. Den ekologiska modellen tar också hänsyn till samspelet mellan situationsbetingade, personliga och sociokulturella faktorer (Socialstyrelsen, 2009). Pelle på Manscentrum delar uppfattningen om att våldet inte kan förklaras utifrån ett enda synsätt. Detta är något som de verksamheter vi intervjuat tar hänsyn till i utformningen av behandlingen de erbjuder. Samtliga informanter menar att de möter män från olika samhällsklasser, yrkesgrupper och kulturer. Detta överensstämmer med WHO:s första globala rapport om våld där det konstateras att mäns våld mot kvinnor förekommer i alla länder, i alla kulturer och på alla nivåer i samhället (WHO, 2002) Vad som är verkningsfullt för att förhindra våldet har varit omdebatterat och forskningen anses vara outvecklad (Eliasson, 2000).

Murphy och Eckhardts (2005) beskrivning av hur betydelsefull den individanpassade behandlingen är för män som brukar våld i nära relationer samstämmer med samtliga informanters utlåtanden. De menar att individanpassad behandling skulle kunna tillgodose individens enskilda behov då män som brukar våld i nära relationer är en heterogen grupp. Viss kritik har riktas mot de kognitivt inriktade programmen som belyser att männen lär in nya beteenden för problemlösning och konflikthantering men att ingen förändring sker i individens personliga förhållningssätt eller i deras levnadssituation. Kritikerna menar att den kognitiva modellen kan ge goda resultat men en mer individuellt terapiinriktad modell skulle kunna möjliggöra förändringar i bakomliggande orsaker till problemet (Gondolf, 2002). Murphy och Eckhardts (2005) menar att gruppbehandling inte är att föredra då det kan påverka den enskildes förändringsprocess negativt. Samtliga informanter i studien motsätter sig detta och påstår att de har ett individanpassat förhållningssätt även för de män som väljer att gå i grupp.

Lindgren (2006) belyser fördelarna med gruppbehandling för utifrån att männen kan identifiera sig med andra som befinner sig i liknande situationer. Cullberg (2001) menar att utifrån ett individpsykologiskt perspektiv kan psykisk sjukdom, alkohol och dålig självkänsla vara bakomliggande faktorer till mäns våld mot kvinnor. Pelle på Manscentrum menar att

man inom deras verksamhet råder männen att först reda ut deras missbruksproblematik innan de genomgår en behandling för våldsproblematiken. Göran vid ATV menar att det finns vissa riskfaktorer som exempelvis missbruk men belyser att detta inte är orsakar våldet däremot kan det förvärra våldet. Den sociala inlärningsteorin innebär att de män som använder våld under uppväxten varit utsatta för liknande kränkningar och trauman själva (Cullberg, 2001). Utifrån ett individpsykologiskt perspektiv kan man bland annat finna orsaker till våldet i mannens personlighet och uppväxtförhållanden (Steen, 2003).

Informanterna från de olika verksamheterna är eniga om att våldet är ett inlärt beteende men förmedlar hopp om att det går att förändra sitt våldsamma beteende. Det finns få utvärderingar och lite forskning om de behandlingsmetoder som finns för män som brukar våld i nära relationer men de studier som gjorts både i Sverige och nationellt har visat sig ha positiv effekt och påvisar goda resultat i form av minskat återfall i våldsamt beteende bland männen som deltagit (Bergström & Rudqvist, 2006). Exempelvis menar Dobash & Dobash (2000) att behandlingsprogram som Change och LDVPP har större effekt även på längre sikt vad gäller en minskning av männens våldsbeteende i jämförelse med mer traditionella straffpåföljder. Lindgren (2006) menar att man inom Frivården använt sig av behandlingsprogrammet IDAP som visade sig ha betydande effekter för deltagarna i form av upplevelser i det vardagliga livet då det främst handlade om förändringar i den egna sociala situationen, i tankemönster och i handling (Lindgren, 2006).

Att förändra ett våldsamt beteende

Informanterna beskrev det egna ansvarstagandet som en viktig del i förändringen hos män som brukar våld. De menade att om man inte inser att det förekommer våld så kan man inte ta ansvar för det. Det egna ansvarstagandet kan även vara ett bevis på att personen har börjat inse konsekvenserna av våldet. Konsekvenser som att våldet är på väg att påverka relationen till partnern och barnens välmående. Göran på ATV beskriver ansvaret på följande sätt: *”...det första vi pratar om...ansvaret är en förutsättning för att överhuvudtaget kunna förändra sig. Alltså det går inte att komma runt ansvarstagandet...jag måste ta ansvar för det våld jag utövar och den effekten det har på mina barn”* / Göran, ATV

Samtliga informanter möter män som vill förändra sitt beteende på grund av rädsla för sina våldsamma handlingar. De menar även att det finns män som enbart söker hjälp för att deras kvinnor kräver att de gör det. Göran på ATV poängterar att deras uppgift inte är att rädda äktenskapet utan att hjälpa mannen att ta ansvar för sitt våld. Personalen på ATV arbetar alltså för att männen skall få insikt om sina handlingar, dess konsekvenser och det egna ansvarstagandet. Att ATV väljer att prata om våldets konsekvenser handlar inte om att ge mannen dåligt samvete utan att få honom att inse vad han går miste om när han brukar våld. Vidare att få dem att se det hela ur kvinnans perspektiv, få dem att förstå vad som händer med en kvinna som lever med en man som utövar våld. Trots att Manscentrum inte arbetar med att bearbeta männens förflutna kan det vara bra att behandlaren får en förståelse för vad som kan vara drivkraften bakom våldet. Pelle på Manscentrum menar: ” ... *har man som en kille som jag sitter med som ... har återkommande misshandlat sin fru och så ... berätta han ... hur han vuxit upp två timmar åt gången i en mörk jävla garderob alltså och han va livrädd, satt där och skaka. Jag tror att det spelar roll för hurdant det funkar.* / Pelle, Manscentrum

Samtliga informanter tycker det är viktigt att männen inte skyller våldet på sin ”våldsamma” uppväxt eller på sin ”provocerande” partner. Informanterna berättar att de ofta träffar män som till en början ursäktar sitt våldsamma beteende med att säga att de är tillsammans med en ”galen” kvinna. Männen påstår att om kvinnan inte varit provocerande skulle hon inte bli utsatt för våld. Genom det resonemanget ger männen sig själva rättigheter till att använda våld då de påstår att problemet inte ligger hos dem utan hos kvinnan. Pelle på Manscentrum: ”... *jag sitter med en man som öppet säger, jag är man alltså och det är jag som skall bestämma. Då tycker man att kvinnor skall tåla i församlingen ... och om de inte gör det, då har jag ju rätt som man att uppfostra eller korrigera detta felaktiga beteende*”. / Pelle, Manscentrum

På Mansjouren och ATV erbjuder männen stödsamtal i grupp. Fördelar som de ser med att arbeta med män i grupp är att de kan lära och stötta varandra. Männen behöver samtidigt inte känna sig ensamma då de får träffa andra män som kan berätta om sin situation. Pelle berättar att Manscentrum inte erbjuder stödsamtal i grupp, men poängterar att individuella stödsamtal är ett mera arbetsamt arbetssätt än att arbeta med en grupp. Pelle uttrycker sig på följande sätt gällande arbetet med grupp: ”*Där har man mycket gratis ... rädslorna att tala om våldets omfattning, ... andra gruppmedlemmar kan säga ... nämen lägg av med det där, sådär*

reagera jag också när jag satte mig här. Jag förstår att du är rädd va eller otrygg, säg som det är. Och då liksom rinner det av dem ... ”. /Pelle, Manscentrum

Informanterna menar således att stödsamtal i grupp kan skapa möjligheter till förändring hos männen. Vidare tycker informanterna att det är viktigt att det finns en möjlighet för männen att prata om våldet och dess karaktär. Att männen våga uttrycka sig är grundläggande för att komma en förändring nära. Andra faktorer som kan bidra till förändring är att männen får hjälp med de problem som de kan ha. Pelle på Manscentrum menar att en del män har psykiatriska diagnoser som de först måste få hjälp med för att kunna förändra ett våldsamt beteende. Utifrån de resonemang som samtliga informanter för måste män som använder sig av våld ta ansvar för sina handlingar för att en förändring skall ske. Denna bild bekräftas av utvärderingen ”Changing Violent Men” och Gondolfs (2000) studie. De visar att de kognitiva behandlingsprogram som fokuserar på att arbeta med männens ansvarstagande har påvisat att tydliggörandet av männens ansvar för sina handlingar är viktigt för att minska risken att återfalla i ett våldsamt beteende (Gondolf, 2002, Dobash & Dobash et al 2000).

Pelle på Manscentrum belyste att våldet kan vara en inlärd handling från uppväxten. Trots det arbetar inte personalen på Manscentrum med att bearbeta männens förflutna. Det finns forskare som riktar viss kritik mot detta och menar att en mer individuellt terapiinriktad modell skulle kunna möjliggöra förändringar i bakomliggande orsaker till förekommande problem (Gondolf, 2002). Att Pelle på Manscentrum har mött män som ger sig själva rätten att bestämma och uppfostra sin kvinna för att de just är män kan betraktas som ett uttryck för ojämlika maktrelationer som grundar sig i de historiska och sociala samhällssystemen (Kvinnofrid, 1995:60, Eliasson, 2000, SOU, 2005:66). Utifrån denna förståelse blir det nödvändigt, för att en förändring hos männen skall ske, att se till vad som skapar och återskapar våldet och dess könsspecifika struktur (SOU 2005:66). Detta motsätter sig Eliasson, P (2000) som menar att den samhälleliga synen tenderar att ta bort ansvaret från de män som slår. Eliasson, P förklarar att fokus kommer att läggas på att förändra samhällsstrukturerna istället för att förändra och hjälpa de män som slår. Vidare att de män som utövar våldet då får möjlighet att skylla våldet på yttre orsaker som inte har med den egna personen att göra, vilket i sin tur kan förstöra möjligheterna för de våldsutövande männen att få hjälp och bryta sitt beteende (Eliasson, P 2000).

För att kunna förändra ett våldsamt beteende, menar Pelle på Manscentrum att män först måste få hjälp med andra problem som de kan ha, exempelvis psykiatriska diagnoser. Detta kan ses utifrån den ekologiska modellen som menar att våld mot kvinnor bör betraktas som ett sammansatt problem där ett flertal orsaker spelar in (Socialstyrelsen, 2009). Även det socialpsykologiskt perspektiv anser att våldet skall betraktas utifrån mönster kring kultur, könsroller och samspel för att en förändring hos männen skall vara möjlig (Giddens, 2003). Vidare anser samtliga informanter att det är viktigt att det finns en möjlighet för männen att prata om våldet och dess karaktär. Att männen vågar uttrycka sig är grundläggande för att komma en förändring nära. Detta anser även Bergström och Rudqvist (2006) som menar för att ens kunna förändra ett våldsamt beteende måste hjälpen finnas för män. Det är en förutsättning för att förebygga och förhindra våld i nära relationer (Bergström & Rudqvist, 2006).

Samtliga informanter menar att det är viktigt med stödsamtal i grupp vilket även bekräftas av Lindgrens (2006) studie ”*Våld i nära relation*”. Studien visade att för att en förändring skall ske är det viktigt att det finns en möjlighet att i grupp kunna identifiera sig med andra män i liknande situationer (Lindgren, 2006). Det är även betydelsefullt att männen träffar andra män som kan befinna sig i samma situation för att de inte skall känna sig ensamma. Murphy och Eckhardt (2005) påpekar däremot att gruppen negativt kan påverka den enskildes förändringsprocess. Samsjuklighetens tillstånd kan uppstå vilket kan hämma responsen av insatserna och behandlingen (Murphy & Eckhardt, 2005).

Utveckling av insatser

Informanterna på ATV och Mansjouren tycker att utvecklingen går åt rätt håll då det idag satsas mer på hur man skall hjälpa män som använder våld i nära relationer. Pelle på Manscentrum tycker däremot att utvecklingen går alldeles för långsamt fram och berättar att det vissa år kan vara svårt att få tillräckligt med pengar för att kunna hålla igång verksamheten. Vidare berättar Pelle att det riktats kritik mot att de skall få pengar då detta skulle kunna resultera i att kvinnoorganisationerna då får mindre pengar. Pelle ställer sig frågande till detta, han menar att man genom att hjälpa männen också hjälper de kvinnor och barn som far illa i en familj där misshandel och övergrepp förekommer. Han förklarar vidare att den enkla logiken är att i det fall det finns ett offer, finns det också en förövare och att man

i konsekvensens namn därmed även måste inrikta sig på verksamheter som åtminstone försöker påverka männen: *”Det skulle vara bra för samhället i stort och ur ett folkhälsoperspektiv att säga att det fanns en vision om kriscentra för män, kvinnor och barn...”*/Pelle, Manscentrum

Informanterna på ATV och Mansjouren understryker precis som Pelle på Manscentrum att en nödvändighet för kvinnorna och barnens välbefinnande är att männen också får hjälp. Informanterna på Mansjouren och ATV belyser även att bilden av män som slår har förändrats genom att dessa män tidigare utmålats som oföränderliga men att bilden nu omvandlats till att fler tror på att en förändring är möjlig hos dessa män. Göran och Johan från ATV förklarar dock att de fortfarande diskuteras mycket kring hur mycket det skall ”daltas” med de här männen och att många är skeptiska och ställer sig frågande till hur mycket energi man skall lägga på dessa män som gör så mycket skada. Informanterna från Mansjouren och Manscentrum anser att det behövs mer resurser för att hjälpa de män som utövar våld mot kvinnor i nära relationer och att de hoppas att verksamheter som dessa blir mer ekonomiskt gynnsamma då det finns mycket kvar att göra och utveckla kring insatser för män som brukar våld i nära relationer.

Eliasson (2000) beskriver att man i arbetet kring mäns våld mot kvinnor tidigare fokuserat på kvinnans situation. Bergström och Rudqvist (2006) nämner också att den tidigare forskningen främst riktat in sig till kvinnorna men menar att det nu börjar ske en förändring då mansjourer börjat växa fram som komplement till kvinnojourer. Att utvecklingen går åt rätt håll vad gäller att det nu satsas mer på att hjälpa männen är något som även informanterna på ATV och Mansjouren belyser. Eliasson (2000) tror att en förutsättning för att våld i nära relationer skall kunna förebyggas och förhindras är att hjälpen även inkluderar och riktar sig till männen i form av stöd och behandling. Detta är något som samtliga informanter också tar upp då de menar att man genom att hjälpa männen också hjälper de kvinnor och eventuella barn som far illa av våld i nära relationer. Att man genom att hjälpa männen även hjälper både kvinnorna och barnen är viktigt inte minst med tanke på att våldet resulterar i både fysiska och psykiska konsekvenser för de som drabbas (BRÅ, 1994:4). Eliasson (2000) nämner att de män som utövar våld ofta ses som mer eller mindre ”obotliga våldsförövare”. Informanterna på

Mansjouren och ATV upplever däremot att denna bild nu förändrats genom att fler tror att det går att hjälpa och behandla de män som slår.

Kvinnovåldskommissionen (SOU 1995:60) har i sitt arbete med Kvinnofrid valt att fokusera på att hjälpa de män som slår i nära relationer då kunskapen kring detta anses vara bristfällig. Detta kan antas vara nödvändigt då det går i enlighet med det som samtliga informanter framhåller, att det finns mycket kvar att utveckla vad gäller insatser för män som brukar våld i nära relationer. Pelle på Manscentrum anser exempelvis att utvecklingen kring insatser för män som brukar våld i nära relationer går alldeles för långsamt fram och förklarar att det en del år kan vara svårt att hålla igång verksamheten på grund av bristande ekonomi. Informanterna på Mansjouren och Manscentrum anser även de att det behövs mer resurser och att verksamheter som deras behöver bli mer ekonomiskt gynnsamma. Ännu mer angeläget blir det då att även rättsväsendet anser att denna fråga bör prioriteras högt och att regeringen beslutat att satsa 2 miljoner kronor för att utvärdera de behandlingsmetoder och program som finns för män som brukar våld mot kvinnor (Proposition 1997/98:55). Kvinnovåldskommissionen, rättsväsendet och regeringen håller därmed inte med om den kritik som Pelle på Manscentrum beskrev och lyfte fram, att pengar till mansjourer skulle kunna resultera i att kvinnoorganisationerna då får mindre pengar. De ser istället arbetet med att förebygga och förhindra mäns våld i nära relationer som ett viktigt område att prioritera.

De professionellas uppfattning kring att arbeta med både männen och deras partner

Alla intervjuade verksamheter tar emot både män och kvinnor för rådgivning och hjälp. Göran och Johan förklarar att på ATV utgår de från en tanke om ömsesidiga behov när de tar emot och arbetar med både männen och deras partner. De förklarar att de män som påbörjar behandling hos dem vet att det innefattar att deras nuvarande eller före detta partner kommer att få ett brev där de också erbjuds en kontakt. Däremot förklarar de att de aldrig träffar mannen och kvinnan tillsammans då de menar att: *"De befinner sig i ett ojämnt förhållande där mannen har total kontroll och påverkansmöjligheter på ett sätt som kvinnan inte har då hon är anpassad ut i fingerspetsarna..."* / Göran och Johan, ATV

Göran och Johan menar att det kan leda till att kvinnan även kommer att anpassa sig i ett samtal och i de fall hon vågar säga något om situationen kan en risk för ökat eller förvärrat

våld uppstå. De är alltså försiktiga med parsamtal då de anser att männen måste ha kommit mycket längre innan de kan ge kvinnorna möjligheten att bli lyssnad på eller en plats i rummet. Genom att samtala med både män och kvinnor får de även möjlighet att fånga upp de barn som far illa i dessa förhållanden och kan på så sätt även ingripa och ge dem hjälp. Informanterna på Manscentrum och Mansjouren är i jämförelse med ATV positiva till att ha parsamtal och förklarar att det oftast sker utifrån männens och kvinnornas egna önskemål. Pelle på Manscentrum förklarar dock att det inte alltid är lämpligt att ha parsamtal och att det är en bedömning det gör från gång till gång. Vidare att det alltid finns en risk med hur männen och kvinnorna förhåller sig till varandra under samtalet men att de har svårt att se att man skulle framkalla en mera våldsamt situation utifrån att ha parsamtal. Pelle har endast positiva erfarenheter av parsamtal och framhåller: ”...många av de kvinnor som vi mött säger att det är först här de har vågat öppna käften”. / Pelle, Manscentrum

Enligt Isdal (2001) förekommer våld i nära relationer främst i förhållanden som är ojämlika och där den som utövar våldet oftast innehar mer makt, samt är större och starkare än den som utsätts för våldet. Att alla de verksamheter vi intervjuat tar emot både män och kvinnor kan därmed, förutom att förhindra och förebygga våld, även ses som en viktig utgångspunkt i arbetet med att utjämna de olikheter som finns i relationer där våld är ett faktum. Göran på ATV förklarar att de utgår från en tanke om ömsesidiga behov när de tar emot och arbetar med både män och kvinnor. De är för dem viktigt att alla de som drabbas av våldet i en nära relation blir erbjudna hjälp och stöd. Däremot träffar de aldrig männen och kvinnorna tillsammans då de precis som Isdal menar att dessa par befinner sig i ett ojämlikt förhållande där mannen har kontroll över kvinnan som helt och hållet anpassar sig efter honom. Ekselius (1983) beskriver också detta då hon framhåller att de kvinnor som utsätts för våld av män i nära relationer ofta är svaga individer med dålig självkänsla. Vidare att dessa kvinnor ger upp hoppet om förändring och tron på sig själva genom att de ständigt blir utsatta för våld.

Johan på ATV förklarar att de av den anledningen är försiktiga med parsamtal då de anser att det finns risk för att kvinnan antingen anpassar sig efter mannen under samtalet eller att hon riskerar att råka ut för ökat eller förvärrat våld om hon berättar sanningen. Socialstyrelsen (2009) belyser också detta då de menar att en kvinna som redan blivit slagen anpassar sig till mannens ord för att undvika att bli slagen igen. Göran på ATV upplever att det tar tid för

dessa män att ge kvinnorna en plats i rummet och att låta kvinnorna göra sina röster hörda och att det är en viktig anledning till att de inte har parsamtal. Informanterna på Manscentrum och Mansjouren har däremot endast positiva erfarenheter av parsamtal och förklarar att det oftast sker utifrån männens och kvinnornas egna önskemål. Informanterna på Manscentrum har svårt att se att parsamtal skulle kunna resultera i en mer våldsam situation och belyser att många av de kvinnor som de mött säger att det är först här de har vågat berätta om det våld som förekommer. Parsamtalen kan kanske för en del kvinnor vara ett första steg till att våga göra någonting åt sin situation.

Enligt Socialstyrelsen (2009) läggs det ibland över ett ansvar på kvinnan om att våldet upphör bara hon vågar lämna relationen. I dessa parsamtal kan det tänkas att det blir mer tydligt att detta ansvar faktiskt ligger på dem båda och att kvinnan således tillåts lägga över en del av ansvaret på mannen och att mannen i sin tur tar på sig ansvaret för sina handlingar. Isdal (2001) skriver på sidan 32. *"Eftersom varje person har sin unika historia och sin unika livssituation, är också varje bemästrings- och våldshistoria unik."* Att varje relation där våld förekommer är unik borde även innefatta att en del kvinnor och män som lever i dessa förhållanden passar för parsamtal medan andra passar bättre för individuella samtal. Det kan även vara som Göran på ATV belyser, att inte alla män har kommit så långt att de är mogna för att ha parsamtal. Även Pelle på Manscentrum framhåller vikten av att ha en övervägning från gång till gång vad gäller om det är lämpligt att ha parsamtal eller inte. Det viktigaste är således inte på vilket sätt dessa män och kvinnor får hjälp utan att de utifrån sina förutsättningar och sin unika situation får den hjälp och det stöd som de anses vara bäst lämpade för.

Sammanfattning av resultat och analys

Enligt Eliasson (2000) är det viktigt att män som brukar våld i nära relationer får den hjälp och stöd de behöver för att kunna bryta sitt beteende. Genom att hjälpa männen hjälper de även kvinnor och eventuella barn som far illa av våld i nära relationer menar samtliga informanter. Det är dock svårt att hitta en generell behandlingsmodell som är giltig för alla då männen är en heterogen grupp. Verksamheterna har ett individanpassat bemötande och de erbjuder både enskilda samtal, gruppsamtal och i vissa fall parsamtal. Utifrån det individpsykologiska perspektivet kan psykisk sjukdom, dålig självkänsla och

personlighetsstörningar vara bakomliggande faktorer till mäns våld mot kvinnor (Cullberg, 2001). Enligt informanterna måste dessa faktorer också redas ut innan männen kan få stöd och insatser för sitt våldsamma beteende. Informanternas resonemang kan ses ur den ekologiska modellen där våld mot kvinnor bör betraktas som ett sammansatt problem där ett flertal orsaker spelar in (Socialstyrelsen, 2009). Enligt det socialpsykologiska perspektivet bör våldet betraktas utifrån mönster kring kultur, könsroller och samspel i familjen (Giddens, 2003). Informanterna menar att många av männen inte har insikt i sin problematik men att de måste ta ansvar för sina handlingar för att en förändring skall vara möjlig.

6. Diskussion

Syftet med vår studie har varit att få en ökad förståelse och en bredare kunskap kring hur ett antal professionella uppfattar arbetets utmaningar och resultat kring mäns våld i nära relationer. Vi har särskilt inriktat oss på hur de anpassar bemötande och arbetsinsats utifrån de olikartade behov som kan finnas. Detta med tanke på att män som brukar våld i nära relationer är en heterogen grupp. Män som brukar våld mot kvinnor i nära relationer beskrivs många gånger som ”obotliga våldsförövare” och bär ofta själva på känslor av skuld och skam. De professionella vi har intervjuat i vår studie ser inte dessa män som våldsmän, utan som män som använder våld och ger därmed hopp om att en förändring är möjlig. De fördömer handlingen men inte individen då de anser att våldet är ett inlärt beteende som går att förändra. Vidare bemöter de männen på ett respektfullt sätt vilket vi tror kan bidra till en förändring i sig genom att männen exempelvis får känna att de blir lyssnade på.

Verksamheter som de vi intervjuat är av stort värde då de kan hjälpa männen att komma till insikt och därmed ta ansvar för sitt handlande. Detta då våld i nära relationer för med sig negativa konsekvenser utifrån ett ekonomiskt, socialt, rättsligt, hälsorelaterat och jämställdhetsperspektiv, vilket i sin tur leder till kostnader och mänskligt lidande för den enskilde individen och samhället. Med tanke på detta har vi i vår studie valt att belysa problematiken kring mäns våld mot kvinnor i nära relationer och även betonat vikten av stöd och insatser för dessa män då det gynnar alla utifrån olika perspektiv. Utifrån det som framkommit under våra intervjuer med professionella har vi kunnat konstatera att män som brukar våld i nära relationer är en heterogen grupp vilket gör det svårt att finna en behandlingsmetod som passar för alla. Därför anser vi det vara av vikt att de professionella

anpassar sitt bemötande efter detta och därmed individanpassar behandlingen och ser till vilken behandlingsform som passar bäst i varje enskilt fall. Ser man till vad som orsakar våldet är detta en omdebatterad fråga och det är omöjligt att finns en orsak som är giltig för alla. Våldet kan exempelvis ses som ett inlärt beteende eller att faktorer som psykisk sjukdom och missbruk spelar in. De professionellas uppgift är oavsett vad orsaken till våldet är, att ge männen verktyg för att de i framtiden skall kunna göra annorlunda val. Behandling är enligt de professionella vi intervjuat att föredra då straffpåföljder enligt dem inte hjälper männen att förändra sitt beteende. För att en förändring skall kunna vara möjlig är det enligt de professionella vi intervjuat viktigt att männen får insikt i sin problematik och tar ansvar för sitt handlande. Det är vanligt att män och kvinnor som lever i ett förhållande där våld förekommer normaliserar sin situation. Detta tror vi kan vara en bidragande orsak till männens oförmåga till insikt och ansvarstagande. Våldets negativa konsekvenser kan ibland tvinga männen till att söka hjälp. Vi tänker att det är i dessa fall, när männen själva upplever våldets negativa effekter och tar initiativet till att söka hjälp som de tar det första steget mot en förändring. Vi har funderat kring vad det egentligen innebär att man efter avslutad behandling kan se en positiv förändring hos dessa män. Vi frågar oss vad det är som säger att de män som uppvisar en positiv förändring inte kommer att använda våld igen. Det hela blir ännu mer problematiskt och komplicerat om man drar in det vida begreppet våld då männen kanske har slutat med de fysiska övergreppen men fortsätter med det psykiska. Här tänker vi att det efter avslutad behandling är viktigt att man följer upp för att se om de positiva förändringarna består. Detta för att dels fånga upp brister i behandlingen men även för att hjälpa männen ytterligare om det behövs.

Vi ser positivt på att de verksamheter vi intervjuat erbjuder både männen och deras partner behandling då våldet för negativa konsekvenser med sig för dem båda. Att de även ger hjälp och stöd till kvinnorna är enligt oss viktigt med tanke på att behandlingen av männen även påverkar kvinnorna i allra högsta grad. Att kvinnorna får vara med och ge sin syn på det hela tror vi kan bidra till ett stärkande inslag för kvinnan. För männen tänker vi att det kan innebära att de för första gången får höra och se situationen utifrån kvinnornas perspektiv vilket kan vara ett uppvaknande eller en avgörande vändpunkt för männen. Vi tänker att involveringen av både män och kvinnor även underlättar för de professionellas arbete då det kan vara av värde för dem att få höra både männens och kvinnornas version för att på bästa

sätt kunna hjälpa. Däremot anser vi precis som de professionella vi intervjuat att detta skall ske under förutsättning att både männen och kvinnorna vill medverka och att ingen av dem tar skada av det. Under arbetets gång har vi även riktat uppmärksamhet på den utveckling som skett kring stöd, insatser och behandling för män som brukar våld i nära relationer. Att mansjourer börjar växa fram som komplement till kvinnojourer ser vi som ett viktig led i utvecklingen av att förhindra mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Utifrån de intervjuer vi genomfört och genom att fördjupa oss kring ämnet har vi insett vikten och behovet av att hjälpen även måste innefatta och rikta sig till männen då det är en förutsättning för att våldet skall kunna brytas. Under en av intervjuerna framkom det att det fortfarande diskuteras mycket kring hur mycket det skall "daltas" med de här männen och att många är skeptiska till hur mycket energi man skall lägga på dessa män som gör så mycket skada. Vi ställer oss frågande till detta då det för oss handlar om att hjälpa en drabbad familj och inte om något "daltande". För oss hänger allt ihop då männens problematik resulterar i negativa konsekvenser för kvinnorna. Genom att hjälpa männen hjälper man således även de kvinnor och eventuella barn som är involverade och drabbade.

Vi anser att det är av stor betydelse att myndigheter som polis, familjerätt och socialtjänst besitter kunskap om män som använder sig av våld. Det är viktigt att myndigheter inser att det inte bara är kvinnorna och barnen som skall skyddas utan att även männen är i behov av hjälp. De bör vara medvetna om vilka hjälpinsatser som finns att tillgå och motivera männen att söka hjälp för sin våldsproblematik. Detta kan enligt oss vara avgörande då verksamheterna inte gör någon reklam för sig själva. Informanternas uttalanden tyder även på att de är medvetna om det behov som finns av stöd och hjälp till dessa män. Vi tror att om det fanns kännedom i samhället om att det finns hjälp för män som använder våld då kanske fler män skulle söka hjälp. Att kvinnovåldskommissionen (SOU 1995:60) genom sitt arbete med kvinnofrid och regeringen valt att fokusera på insatser riktade mot män som brukar våld i nära relationer ser vi som ett steg i rätt riktning. Däremot anser vi, utifrån de intervjuer vi haft att det finns brister och att det därmed behöver göras mycket mer. Vi tänker exempelvis att samverkan mellan mansmottagningar och kvinnomottagningar måste bli bättre. En förutsättning för bättre samverkan är enligt oss att de professionella förstår vikten av att ge stöd och insatser till alla familjemedlemmar där våld förekommer. Det får inte bli som det framkom i en av våra intervjuer att det blir en konkurrens mellan dessa två verksamheter.

Vi ser även, utifrån de svar vi fått från informanterna att det saknas resurser. Att fler insatser inriktas på kvinnorna avhjälper inte det primära problemet, nämligen männens sätt att agera. Här tänker vi att det måste till en diskussion kring vad mäns våld egentligen kostar, hur mycket skada det gör samt om en utveckling av förebyggande insatser skulle gynna individen, gruppen och samhället på långsikt. Vi anser att samhället måste våga se, ta ansvar och bemöta mäns våld mot kvinnor med kunskap och insatser för att mäns våld mot kvinnor skall kunna elimineras.

Litteraturförteckning

- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (1995). *The Normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity
- Bergström, L. & Rudqvist, A. (2006). *Mansfrid; En utvärdering av behandling för män som dömts för våld i nära relationer*. Karlstad: Universitetsstryckeriet
- Bolin, B. & Engquist-Bolin, K. (1997). "Tack vare Frideborg": utvärdering av *Kvinnovåldsprjektet Frideborg i Norrköping*. Norrköping: Bolin psykosocial utveckling och utvärdering
- Brad J. Bushman, Brad, J. & Baumeister, Roy, F. (1998). *Threatened Egotism, Narcissism, Self-Esteem, and Direct and Displaced Aggression: Does Self-Love or Self-Hate Lead to Violence?*. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 75, No. 1, 219-229
- BRÅ (1994:4). *PM -Våld mot kvinnor i nära relationer*
- Cullberg J. (2001). *Dynamisk Psykiatri*. Stockholm: Natur och Kultur
- Dobash, R. E, Dobash, R. P., Cavanagh, K., Lewis, R. (2000). "Changing Violent Men.". Thousand Oaks. London.
- Ekselius, E. (1983). *Våld mot kvinnor: om kvinnomisshandel, våldtäkt, incest och sexuella övergrepp på barn*. Stockholm: Prisma
- Eliasson, M. (2000). *Mäns våld mot kvinnor*. Stockholm: Natur och kultur
- Eliasson, P. (2000). *Män, kvinnor och våld – att förstå och förändra våldsamt beteende*. Stockholm: Carlsson Bokförlag. (En rapport från Manscentrum i Stockholm)
- Giddens, A. (2003). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur
- Gondolf, E W (2002). *Batterer Intervention Systems: Issues, Outcomes, and recommendations*. Thousands Oaks: Sage Publ Inc.
- Halvorsen, K. (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur
- Hilte, M. (2000). *Förändringar och kön i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Holme, I. M. & Krohn Solvang. B. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur
- Isdal, P. (2001). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia
- Jacobsen, D. I. (2007). *Förståelse, beskrivning och förklaring: introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Justitiedepartementet (Ds 2001:73). *Ytterligare åtgärder för att motverka våld i nära relationer*. Stockholm: XBS Grafisk Service

- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Lindgren, M. (2006). *Våld i nära relation*. C-kursuppsats, Social omsorgsvetenskap. Karlstads universitet
- Lundgren E. (2004). *Våldets normaliseringsprocess*. Stockholm: ROKS
- Lundgren, E., Heimer, G., Westerstrand, J & Kalliokoski, A-M. (2001). *Slagen Dam mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige -en omfångsundersökning*. Umeå: Åströms tryckeri AB
- Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål. SOU 2005:66
- Murphy, C M. & Eckhardt, C I. (2005). *Treating the Abusive Partner: An Individualized Cognitive-Behavioral Approach*. New York: Guilford Press
- Murphy, C M., Morrel, T M., Stosny, S. (2005). *Change in Self-Esteem and Physical Aggression During Treatment for Partner Violent Men* *Journal of Family Violence*, Vol. 20 No. 4.
- Pandya & Gingerich, (2002). *Group Therapy Intervention For Male Batterers: A Michroethnographic Study*. CCC Code: 0360-7283/02 2002. *National Association of Social Workers*
- Patton, M Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods*. London: SAGE, cop
- Ruane, J.M. (2006). *A och O i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Steen, A. (2003), *Mäns våld mot kvinnor - ett diskursivt slagfält: reflektioner kring kunskapsläget*. Forskningsrapport. Göteborg: Sociologiska institutionen Göteborgs universitet
- Svenning, C. (2003). *Metodboken:[Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling: klassiska och nya metoder i informationssamhället: källkritik på Internet/Conny Svenning]*. Eslöv: Lorentz
- Trots, J. (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur
- WHO – World Health Organization (2002). *World report on violence and health*

Elektroniska källor

ATV-Stiftelsen (2009). *Årsrapport för ATV*. Hämtad från: <http://www.atv-stiftelsen.no/filer/Årsrapport%20ATV%20-%202008.pdf> Hämtad 2009-11-21

Kriminalvården (2009). *Kontraktsvård för män som slår*. Hämtad från: <http://www.kriminalvarden.se/sv/Medier/Nyheter/kontraktsvard-for-man-som-slar/> Hämtad 2009-11-15

SOU (1995:60). *Kvinnofrid*. Hämtad från:

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/51/22/1c1f1520.pdf> Hämtad - 2009-12-16

Proposition (1997/98:55). *Kvinnofrid*. Hämtad från:

<http://www.regeringen.se/content/1/c4/22/42/1c3d738b.pdf> Hämtad - 2009-12-16

Regeringens skrivelse 2007/08:39 *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*. Hämtad från:

<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/09/21/42/ef0318b1.pdf> Hämtad - 2009-12-16

ROKS (2009). *Mäns våld mot kvinnor*. Hämtad från: <http://www.roks.se/mans-vald-mot-kvinnor/fakta-och-statistik> Hämtad - 2009-12-14

Socialstyrelsen. *Våga se – kunna handla, Utväg Skaraborg – samverkan för kvinnofrid*.

Hämtad från: http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/11459/2001-123-42_2001-123-42.pdf Hämtad - 2009-12-03

Socialstyrelsen (2009). *Våldsutsatta kvinnor – Ett utbildningsmaterial för socialtjänstens personal*. Hämtad från:

http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8442/2009-126-237_2009126237_rev1.pdf Hämtad - 2009- 11- 28

SOU- 2005:66 Statens offentliga utredningar *Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål*. Hämtad från: <http://www.sametinget.se/5320> Hämtad - 2009-12-14

Bilaga 1 Intervjuguide

Bakgrund, ålder/kön hos informanten. Kan ni berätta lite om er bakgrund i det sociala arbetet och varför ni kom att börja jobba med det ni gör? Vad har ni för utbildning? Skulle ni kunna berätta lite om er verksamhet?

Tema 1: Betydelsen av våld i nära relationer

Själva förekomsten av våld i nära relationer kan ha olika betydelse och innebörd.

Vad tänker ni om det?

Tema 2: Gruppen, heterogenitet - homogenitet

Upplever ni att män som brukar våld i nära relationer är en heterogen grupp och hur bemöter ni dem utifrån detta?

Tema 3: Stöd och insatser

- Finns det någon problematik i att ge stöd och insatser till denna grupp?

- Enligt prop. 1997/98:55 Kvinnofrid behöver olika män olika behandling och insatser. Anser ni att er verksamhet bemöter männen utifrån detta?

- Vi undrar hur era insatser och behandlingsmetoder som riktar sig till män som brukar våld i nära relationer är utformade, individanpassar ni ert bemötande och era hjälpinsatser?

- Hur lämpliga och verksamma upplever ni att era insatser är för de män ni kommer i kontakt med? Vad upplever ni bidrar till förändring?

- Tidigare forskning som vi kommit i kontakt med har visat att behandlingsprogram utgår från att männen har ett eget ansvar för sina handlingar, sitt våldsamma beteende och behovet av att ändra sitt beteende. Vad tänker ni om det?

Tema 4: Utveckling av insatser

Forskning om mäns våld mot kvinnor är vanligt förekommande, men fokuserar oftast på kvinnans situation och hjälpinsatser för offer. Nu har forskning och insatser börjat riktas även till männen. Hur upplever ni den utveckling som skett av de insatser som riktas till män som använder våld i nära relationer?

Bilaga 2 Informations brev

Hej, vi är tre socionomstuderande vid Mittuniversitetet, Östersund som skall skriva ett examensarbete på C-nivå, utifrån en kvalitativ studie. Uppsatsen kommer att behandla området kring mäns våld i nära relationer med inriktning mot de behandlingsalternativ som finns för dessa.

Vi är väldigt tacksamma för din medverkan i intervjun som kan komma att ha stor betydelse för vår undersökning och kommer förhoppningsvis att ge oss en god bild av era behandlingsmetoder, förhållningssätt och era personliga erfarenheter av arbetsområdet. Intervjun skall användas i vetenskapligt syfte. Intervjun kommer att spelas in med hjälp av bandspelare och materialet kommer att förvaras på ett aktningsfullt sätt så ingen obehörig kommer att ta del av informationen. Om ni har några frågor och funderingar kring intervjun är ni välkommen att höra av er med dessa!

Tack för er medverkan!

Noomi Hamstein
Socionomstuderande
noomihamstein@hotmail.com
Tel. 070- 495 52 95

Madelene Nilsson
Socionomstuderande
maddenilsson85@hotmail.com
Tel. 073- 836 91 22

Cecilia Holmblad
Socionomstuderande
miss_ciss@hotmail.com
Tel. 070- 231 06 00

Magnus Ottelid
Handledare
magott@student.miun.se

Mittuniversitetet
Institutionen för socialt arbete
831 25 ÖSTERSUND
Tfn vxl: 063-16 53 00
Fax: 063-16 55 88

Deltagares underskrift: _____

Datum och ort: _____